

LAPPTRÄSK.
=====

II

Heimängen.
=====

Heimängenin asuinpaikkaryhmän tutkimukset Lappträskin pitäjän Norrbyn kylässä. Tutkimukset suoritettu 17-21/IX 1934. Apunani olivat tohtori J. Hastig ja ylioppilas C. F. Meinander. Vapaaehtoisien työvoiman antoi kuten tavallista Norrbyn Hembygds- ja Ungdomsföreningen.

Heimängenin asuinpaikkaryhmä sijaitsee Norrbyn kylän pohjoispuolisen asutusalueen keskellä olevasta vesisäiliöma~~asta~~stä Högbackenista koilliseen ja itä-koilliseen n. 600-700 m. Asuinpaikkaryhmä jakautuu kahtia: läntiseen ja kaakkoiseen osaan. Läntinen osa on välittömästi korkean ja jyrkän kalliomaaston Högbergetin alapuolella. Jälkimmäinen osa sijaitsee läntisestä n. 100 m kaakkoon, lähellä salmen kurkkua, jonka kautta Lappträskin järvi varhemmalla kivilaudella on ollut yhteydessä Lindkosken suuriin selkiin.

Läntinen osa kuuluu miltei kokonaan Otto Bäckin palstatilaan kaakkoinen taas Leander Petasin alueeseen.

Aikaisempia löytöjä on paikalta runsaanlaisesti; 9224 (sekalaista tavaraa) 4279 (suuri kiertäen hangattu hioinkivi). 9477:1 (Suuren alkeellisen poikkikirveen kärkiosa Petaksen ja Bäckin rajalta). 9523:3 (Epämääräinen kvartsiesine). 9932:3 (Hioin, löydetty Petaksen alueelta, samoilta paikoin kuin 9479:1). Lisäksi on tohtori Hastigin hallussa komea primitiivinen kirves, joka on löydetty Petaksen alueelta.

Kaivausalue I. 1.

Kaivauksiin ryhdyttäessä kohdistin huomion ensiksi kaakkoiseen osaan. Täällä metsän reunassa osuttiin koepistoin varsin runsaslöytöiseen kohtaan. Kaivettiin ensin vain 2 x 4 m suuruinen alue (ruutu A), mutta lopuksi laajennettiin alue 4 x 6 m suuruiseksi. Maa paikalla on punertavaa hiekkaa, n. 35 - 40 cm syvyydessä alkoi savipitoisempi pohjamaa, hiesu. Varsinaisesta kulttuurimaasta ei paikalla juuri voi puhua. Ainoastaan joissakin kohdin löytökerroksen kohdalla se oli hituisen ruskeanpunaisempaa kuin luontainen. Varsinaista nokimaata ei tavattu. Mitään kiinteitä jäännöksiä, kuten liesiä y.m. ei myöskään tavattu.

Löytöjä antavan hietakerroksen paksuus (turve + epävarma ^{lyijy}hieta n. 10 cm) 20 - 25 cm. Löydöt rajoittuivat selvästi verraten ahtaalle alalle. Ruuduissa D löytöaines selvästi loppui, runsaslöytöisten ruutujen A - C:n ulkoreunoilla löytöjen loppuminen taas oli sangen selvä. Löytöalue muodosti epämääräisen soikion suuruudeltaan n. 5 x 3,5 m; se saattaa ilmeisesti olla hyvinkin muinainen kodanpohja. Havaintojen teko oli sangen vaikeaa, sillä kaivajat olivat, kuten alussa olen selvittänyt vapaaehtoisia, joiden suurimpana haluna oli löytöjen saaminen, kiinnittämättä mitään huomiota löytökohtaan, syvyyteen j.n.e. Löytöaineistoa saatiin kaikkiaan koko kaivausalueesta 59. Löytöaineisto on seuraava; alkeellinen poikkikirves (9942:1), poikkikirveen teelmä (2), tasataltta (41), sädekiviliuskeisen tuuran kärkiosa (13) ^{maddolle} ilmeisesti [↑] saviputken välityksellä vartettu, kahta sädekiviliuskeisten esineiden pinnasta iskettyä liuskaa on ehkä käytetty veitsenä (31 ja 41). Retushi-tekniikka on runsaasti edustettuna: kvartsikaapimia on toistakymmentä; veitsiä on 3, joista 1 on vuorilajia ja epävarma (3), kaksi on sen sijaan varmaa "vuorikristallista" (15 ja 29). Mielenkiintoinen ryhmä ovat ns. "kourut," esinetyyppi, jonka tohtori S. Pälvi n:o 9856:9:n nojalla on äskettäin todennut olleen Suomen kivikautisessa kalmistossa käytännössä. Esineistä on ilmeisesti käytetty keihään (harppuunin) ja nuolenvarsiin "veistämiseen" siten että puuesinettä (luuesinettä?) on hangattu kourua vastaan. Tyypillinen harmaasta ja tiiviistä vuorilajista tehty "kaksoiskouru" on n:o 21. Epävarmempi on kvartsinen n:o 49. Savutopaasiin tehokas kouru on n:o 34. Sen "selkää" on jonkun verran retusoitu, ehkä käytetty kaapimena. Esine muistuttaa ulkomuodoltaan eräitä paleoliittisia "sticheleita", ^{grichel} ~~sellainen~~ se tuskin on. Ns. "handtagskärna"-esineitä saattavat n:ot 29 ja 45 olla. Kvartsiiskoksia otettiin talteen n. 150 kpl. Poltettuja luunpalasia on vain 2 kpl (11) niistä toinen saattaa olla luuesineestä peräisin. Saviastianpalasia on vain 5 palasta (12, 33, 56), leima-"tikulla vedettyjä" - ja kierteisnuorapainanteita Äyräpään tyyli I.1.

Paikan korkeussuhteet ovat seuraavat: Kiintopisteeksi ~~Valit-~~ tiin suurehko, kaivausalueesta n. 25 m länsi-länsi-lounaaseen sijaitseva maakivi. Kivi osoittautui olevan tasan 7 m Lappträskin järven pintaa korkeammalla. Jos järven pinnan katsotaan olevan 22,5 m meren pinnan yläpuolella, tulee kiintopisteen (kiveen on hakattu rengas pisteen ympärille; pääkartalla piste merkitty K P I) korkeudeksi 29,5 merenpinnan yläpuolella. Korkein kaivausalueen pintapunnitus on silloin arvoltaan 30,10, matalin 29,74. Matalimmat pohja-arvot ovat n. 29.50. Asuinpaikalla olisi silloin asuttu veden ollessa n. 28.50 käyrällä.

Kaivausalue I.2.

Kaivausalue I.1:n tutkimisen jälkeen alettiin alueen lähiympäristöstä etsiä uutta sopivaa kohtaa. Sopivalta tuntui n. 15 m lounaaseen alue I:stä oleva 29 m korkeuskäyrän "sisäänpäin" kääntyvä mutka. Paikkaan kaivettiin 12 m pituinen koeoja, jota sitten alapäästään livitettiin 6 m pituudelta kolmella 4 m n² ruudulla. Koeoja, tai paremminkin sanoen kaivausalue uhottui alapäästään aivan Petaksen peltoalueeseen kiinni. Alin pintapunnitus oli 28.47 (B 1) ylin 29.10 (A 6). Löytökerroksen paksuus (turve 5-10 cm) oli n. 20 - 25 cm. Kulttuurimaa ei suurestikaan eronnut väriltään muusta hiekasta. Maanlaatu oli selvästi sama kuin kaivausalueessa I.1. Nokimaata, paalunreikiä tai muuta sen kaltaista ei tavattu. Muita kiinteitä jäännöksiä kuin epävarma liesikiveys ruudussa B 3 (kartat ja valok.). Lieden kivien keskikorkeus on n. 28,95 - 29 m yli meren pinnan. Lieden alta sitä purettaessa tuli joitakin hiilen murusia. Kiveys voi siten olla todellakin liesi, varsinkin kun se on suuren maakiven kupeessa. Koeojan yläruuduissa A 4 - 6 olevat suuret kivet ovat kai muistoja epäselvästä ja heikosta rantavallikivikosta.

Löytöaineisto. Löytöaineiston selvittely on perin vaikeaa, sillä paikalta saatiin talteen, sekä varhaiskampa- että nyörikeramiikkaa. Varhaiskampakeramiikkaa (vain 5 palasta) on ilmeisesti Äyräpään tyyli I.1:tä. Aines on sangen karkeaa ja yhdessä palassa (92) soikeita tikkupainanteita ja "vedettyjä" vinoviivoja, sekä

pyöreän syvälle ulottuvan kuoppapainanteen jäännös. Nyörikeramiikkaa on suhteellisesti paljoa runsaammin oli yhteensä n. 90 kpl. Joukossa on useita piirtorivein koristettuja, yhdessä on myös pieniä kuoppariviä (74), samoin on useita reunapaloja. Varhaiskampakeramii- kan ja nyörikeramiikan syvyyseroa ei voitu huomata. Nyörikeramiikkaa tuli aivan pohjaltakin (toht. Hastig huomioi kaivaessaan erikoi- sesti keramiikkain syvyysuhteita). Muut paikalta saadut löydöt saattavat siten olla sekä tyyli I.1:n että nyörikeramiikan aikais- ta. Merkillisin ja arvokkain löytö on ruudusta B 3 (siis lieden vierestä) talteen saatu merkillinen hiomaton hakku (100). Esine on luultavasti ollut suuren savitupen välityksellä vartettu ja kuuluneen kai tyyli I.1:n aikaan. Kvartsikaapimia on n. 10 (jou- kossa sangen epävarmojakin). Veitsiä on 4 kpl. niistä 67 on sä- dekiviliuskeisen hiotun esineen pinnasta isketty ja pitköhköä mal- lia. Oma lyhyttä mallia ovat samalta ruudulta B 1 saadut n:ot 87-89. Viimeksimainituista ovat n:ot 87-88 savutopaasia 89 taas on hiotun sädekiviliuskeisen esineen pinnasta isketty. Komea, "sor- missa pideltävä" iskukivi on n:o 83. Kvartsi-iskoksia saatiin n. 120 - 130 kpl. Eräistä epämääräisistä kvartsiesineistä viittaaan vain päälueeteloon. Vuorilaji-iskoksia on 8 kpl., joista 3 säde- kiviliusketta. Poltettuja luumurusia saatiin 20 - 30 kpl., niissä on tuskin mitään määrättävissä olevia luunpalaisia. N:ossa 94 olevat muruset voivat olla kappaleita osittain hiotusta esineestä.

Mitä kaivausruutujen suhteelliseen löytörunsauteen tulee oli koko A-linja lukuunottamatta ruutuja A.2 ja A.6 verrattain köyhä (A.5 käytännöllisesti katsoen aivan tyhjä, vain 4 kvartsi-iskosta.) B-linjan kaikista kolmesta ruudusta tuli suhteellisen runsaat löydöt.

Kaivausalueen ympäristöön kaivetut koekuopat antoivat selviä tuloksia. Kuoppien asemasta katso tarkemmin pääkarttaa. Nyörikeramiikka saatiin kuopista I-II ja IV (IV sisältö katosi kaivauksil- la). N:o I:stä saatiin lisäksi kaavin (108), II:sta sädekivilius- keisen hiotun esineen pinnasta isketty kaunis retusoitu veitsi (110). Kuopasta III tuli kirkkaasta vuorikristallista tehty esine, jossa on sekä kouru- että kaavin (112). Koekuoppien pohjan korkeus on seuraava:

I = 28,38 m yli merenpinnan
 II = 28,35 " " "
 III = 28,65 " " "
 IV = 29,35 " " "

Lopputuloksena voidaan siis sanoa, että kivikautiset kulttuurimuistot paikalla ulottuvat paljoka laajemmalle kuin kaivausalue I.2 ja, että niissä on täysin sekoittuneena sekä varhaiskampa- että nyörikeramisia aineksia.

Kaivausalue II.1²

Kaivaus II.2
 Sitten alettiin etsiä uusia kivikautisen asutuksen muistoja Heimängenin alueen läntisestä osasta. Etsiminen suoritettiin siten, että suunnilleen pitkin 29 m käyrää kaivettiin koekuoppia. "Kuuden miehen voimalla" suoritettuna työ johtikin pian tuloksiin. Harvahkosta mäntymetsiköstä Otto Bäckin peltosarkain pohjoispuolelta ja vain parisenkymmentä m. etelään Högberget'in äkkijyrkkinä kohoavista kallioista osuttiin vahvaan kulttuurikerrokseen. Paikka on n. 125 m kaivausalueista I.1-2. länsiluoteeseen. Kulttuurimaa osoittautui hyvin vahvaksi. Maa oli hienoa jauhomaista hiekkaa. Sen yleisväri oli likaisen vaalean punertavaa (tiilikivenväriä vähän vaaleampaa). Kaivausalue laajennettiin vähitellen 40 m² laajuiseksi. Pintaturve oli varsin ohut (n. 5-8 cm). Lyijyhiekkaa ei turpeen alla juuri ollut vaan kulttuurikerros alkoi välittömästi. Kulttuurikerroksen paksuus eri ruuturineissä oli seuraava:

A 1 - n. 40 cm
 B-C 1 - n. 40-50 cm
 D 1 - n. 48 cm
 A 2 - n. 50 cm
 B 2 - n. 35-50 cm
 C 2 - n. 40 cm
 D 2 - n. 30 cm
 C 3 - n. 30 cm.

Kokemattomat vapaaehtoiset kaivajat kaivoivat usein pohjaa tutkittaessa paljoka syvempää kuin mitä oli tarpeen. Näin oli laita etenkin ruudun A 2:n yläkulmauksessa, jossa pinnan ja pohjan välistä korkeuseroa 70 cm on redusoitava ainakin 10 cm.

Selviä liesikiveyksiä tavattiin ruuduista B 2 ja C 1 (valok. ja kartat). B 2:n liesi on pitkulainen n. 105 x 40. Se on ilmeisesti särkynyt. C 1:n ruudussa on selvästi kaksi eri kiveystä. Toinen niistä on luultavasti jäännös kauniisti tehdystä nelikulmaisesta liedestä (kooltaan ainakin 50 x 70 cm). Toinen on epämuotoisempi. Ruuduissa C-D 2 (osittain C 1) oli runsaasti kiviä. Suurimmat niistä olivat selviä "in situ" olevia muinaisia rantakiviä, mutta pienempien alla oli kulttuurimaata. Mitään liesikiveysten kaltaisia laitteita ei tuossa koko kaivausalueen keskustan täyttävässä kiviryhmässä näyttänyt olevan. Asuinpaikan kulttuurimaan paksuus samoinkuin erittäin suuri löytörunsaus osoittavat, että paikalla on asuttu pitkiä aikoja. Pienemmät kivet ovat siten ilmeisesti kyllä jäännöksiä myöhemmin paikalle muuttaneiden asukkaiden särkemistä vanhemmista liesistä. Keskellä ruutua D 2 oli kaunis ja selvä "liesikiveys" (pääkartta). Kulttuurimaa oli kuitenkin merkillisellä tavalla mullan sekaista. Kun paikkaa tutkittiin tarkemmin, huomattiin, että kiveyksen alla oli vain joku kymmenen vuotta takaperin haudatun lampaan luuranko.

Kiintopisteeksi valittiin kaivausalueen länsinurkkauksesta n. 15 m länsilounaaseen oleva suuri maakivi. Kiveen hakattiin merkki. Piste punnittiin kaivausalue I:n kiintopisteeseen. Piste oli 27 cm alempana eli siis 29,23 m merenpintaa korkeammalla. Metsäisen maaston vuoksi tarvittiin apukiintopiste, joksi valittiin eräs kohta maakivestä, johon kaivausalueen ylin ruutu (C 4) päättyy. Apukiintopisteen korkeus merestä on 31,54 n.

Kaivausalueen tutkimisen aikana vallinnut kuiva ja aurinkoinen sää vaikutti sen, että "veistetty" pohja kuivui sangen pian ja väri- ja värivastakohdat maassa miltei kokonaan hävisivät. Puiden varjot taas häirsyttivät valokuvaamista. Aurinko paistoi koko ajan ja pilvistä valokuvaamiseen sopivaa hetkeä ei ollut. Kuvat oli otettava auringonpaisteessa ja epäonnistuivat siten kokonaan (k.

). Nokimaa näytti rajottuvan seuraavasti: ruudun D 3:n suuresta maakivestä poikki C 3:n, sitten raja kääntyy etelään siten että ruudut A 1-2 jäävät kokonaan ulkopuolelle. Nokikerroksen paksuus vaihtelee parista cm aina kymmeneen cm. Liesien koh-

dalla, kuten luonnollista, se oli vahvin. Merkillistä oli ettei ruuduissa A 1-2, joista löydöt olivat erittäin runsaat, ollut ensinkään nokimaata. A1-2:n kaivajat olivat erikoisen tottumattomia ja kaivoivat suoraan syvään, mutta mikäli saatoin seurata heidän toimiaan en huomannut nokimaata.

Määrärahojen ja ajankin puutteessa muodostui tästäkin kaivausalueesta huolimatta sen laajuudesta vain eräänlainen suuri koekuoppa. Millekään suunnalle ei kaivausaluetta voitu levittää loppuun asti. Kaivausalueen länsi- ja luoteispuolella eli D-ruutujen ulkopuolella näytti kulttuurimaa jatkuvan jonkun metrin leveydeltä. Esimerkiksi ruutu D 2:n kohdalla kaivausalueen reunaleikkauksessa näkyi kiviä in situ, välissä nokista kulttuurimaata. Rautapiikillä koitellen kiviä tuntui olevan tiheässä. Paikalla on kai suurehko liesikiveys. D 3:n kohdalla on asuinpaikalla ilmeinen raja, suurehko maakivi ja luontaista kivikkoa. C 4 rajoittuu samoin suureen maakiveen. Koillis- ja itäpuolella ulottuvat kulttuurimuistot kai ainakin C 4:n tasolle. Kakkois- ja eteläpuolella n. 4-5 m päähän kaivausalueesta kaivettiin kaksi koekuoppaa, jotka kumpikin antoivat löytöjä. Kuoppien punnitus on seuraava K.I. 30.11 m ja K.II 30.03 m. Kohtisuoraan linja A-B:tä vastaan kaivettiin ruudusta C 1 yhden m levyinen ja 12 m pituinen koeoja. Oja tuli kulkemaan suurin piirtein katsoen kohtisuoraan muinaisrantaan alaspäin. Ojan korkein pintapunnitus oli 30.14 ja alin 28.73 m. Koeojan ruuduissa 1-2 oli kulttuurimaa jo ohuempaa kuin linjalla A-D (n. 20 cm) ja löydötkin olivat suhteellisesti vähäisempiä. Suunnilleen ojan ruudun 2 alapään kohdalta alkoi maa, joka ennen oli ollut peltona. Kyntäminen oli selvästi ohentanut kulttuurimaata niin, ettei sen paksuus enään ollut kuin n. 10 cm ja siitä alle. Löytöjä tuli sentään, joka ruudusta, mutta ojan alapäässä ne jo kokonaan loppuivat.

Kaivaus II:2. Kaivausalue OB I 1:stä lounaaseen päin muinaisranta päättyy jyrkkään terassiin, jonka korkeus on 1-2 m. N. 25 m kaivausalueesta länsilounaaseen kaivautin kaikkiaan 12 m² suuruisen kaivausalueen tai koekuopan (kaivausalue II.2). Terassi osoittautui olevan suureksi osaksi ihmistyötä. Aura oli nimittäin aikain

kuluessa kulettanut kulttuurimaan ylempää alemmaksi ja kasannut sen terassiksi (luontainen vain joku kymmenen cm korkea "terassijyrkäne" on paikalla kuitenkin ollut). Kulttuurimaa oli kaivausalueen yläreunassa n. 70 ja alareunassa n. 100 cm paksuinen. Mutta kulttuurimaa ei ollut tavallista punaista kivikautista kulttuurimaata, vaan peltomultaa, jossa oli runsaanlaisesti kivikautisia löytöjä. Pohjamaassa oli kuitenkin vielä häviävän ohut kerros oikeata kivikautista kulttuurimaata. Mitään erikoisia löytöjä ei kumma kyllä tuosta pohjakerroksesta enään tullut. Pohjan ylin punnitus oli 27,14 m ja alin 26,56. Kaivausalueen alle, terassin juurelle kaivettiin vielä melko suuri koekuoppa. Kuopasta tuli verrattain runsaasti löytöjä, mutta kivikautista kulttuurimaata ei enään todettu, joten paikalla vielä oleva 44 cm vahvuinen kulttuurikerros kai on kokonaan auran tuomaa. Pohjapunnitus antoi arvon 26,19. Siis paikalla on saatettu asua aina 25,5 m käyrälle asti.

Löytömateriaali oli kaivausalue II:1:n alueelta aivan erikoisen runsas. Erikoista on, ettei löydetty ainoatakaan keramiikan palasta. Paikan mahdollinen esikeraamisuus on sentään kyseenalaista, sillä paikkaa on saatettu ruveta asumaan aikaisintaan 28,5 m käyrän vaiheilla. Merkillinen on ruudusta C 1 poisheitetystä maasta löytynyt hienoa liejumaista poltettua savea olleen esineen katkelma (193)^x. Katkelman pinnassa on jätteitä "syvään vedetyistä" aaltomaisista ornamenttiaiheista. Katkelma on kutakuinkin varmasti suuresta savi-idolista. Jos siis II.1 olisi esikeraaminen ja idolinkappale todella samanaikainen merkitsisi idolin löytyminen siis sitä, että savi-idolit olisivat tulleet maassamme käyttöön ennen keramiikkaa. Seikka ei ole niinkään mahdotonta, sillä eroaahan idolien ja Äyräpään tyyli I.1:n astioiden savenlaatukin kokonaan toisistaan. Vastaiset esikeraamisten asuinpaikkain kaivaukset saattavat ratkaista tämän mielenkiintoisen arvoituksen.

Alue II 2:sta saatiin vain pari murua varhaiskampakeraamiikkaa (433) Ne ovat aineksensa puolesta kai luettavissa Äyräpään tyyli I. 1:een. Tämä on koko tähänastinen keramiikkasaalis Heijängenin läntisestä osasta. Tutkimukselle varmuutta antava se seikka oli, että

Luettelon mukaan kaivausalueella II:2

*Pinä numero
112:143*

ei läntisestä osasta tullut nyörikeramiikkaa. Löydöt ovat siten kaikki joltisellakin varmuudella tyyli I.1:n aikaa ja ehkä sitäkin vanhempia.

Koekuopat Koekuoppia kaivettiin kaivausalue II.2:n pohjois-luoteispuolelle 2 kpl. (I = 28,48 ja II 28,30 m yli merenpinnan). Kuoppa I:n kohdalla oli kulttuurimaa miltei kokonaan "lakaistu", mutta II:n kohdalla sitä oli vielä jäljellä. Kiintopistekiven ympärille kaivettiin kaikkiaan 4 kuoppaa III - IV. Niistä III on kiintopisteen "yläpuolella" ja IV-VI "alapuolella". Kuoppien korkeudet merestä ovat seuraavat:

III = 29,08 m.

IV = 27,72 "

V = 28,64 "

VI = 27,57 "

Runsaat olivat löydöt varsinkin kuopasta V. Kuoppien III - IV kohdalla oli maa miltei kokonaan poiskynnetty. Kuopat V - VI ovat sensijaan kulttuurimaaterassina, joka kuitenkin näiltä kohdin alkaa runsaasti madaltua. Ilmeistä on kuitenkin, että asuinpaikka on ulottunut tänne asti.

Hajalöytöjä Kivikautista asutusta on ollut vielä Bäckin ja Petaksen rajalla olevan Petaksen perunapellon pohjoispäässä (kiintopisteestä n. 50-60 m kaakkoon). Tätä kohtaa ei voitu tutkia, koska se oli viljelyksessä. Paikalta on saatu talteen ensinnäkin kaivauksilla ostamani löydökset 9944:l-6. Poikkikirveen kärkiosa 9477:l ja hioin 9932:3 ovat samoin varmasti löydettyt näiltä kohdin. Eräiden muiden ennen kaivauksia Heimängenistä saatujen löytöjen sijainti on sensijaan epävarmempi. Löytöaineistosta päätellen on asuinpaikka näiltäkin kohdin kuulunut primitiiviseen kulttuuriin. Mitään löytöjä, jotka viittaisivat nyörikeramiseen kulttuuriin ei ole. Kaivetuista koekuopista päätellen ei tämä asuinpaikan kohta ole ollut suoranaudessa yhteydessä alueisiin II.1 ja II.2.

Löytösineet
II.1-2. Hiottuja ehjiä esineitä ei tullut erikoisemmin runsaasti. Koesta saatiin verrattain hyvin hiottu nelisivuinen tasataltta (358). Kaivausalue II.1:stä löytyi perin primitiivisellä tavalla valmistettu kapea puras (148). Retussitekniikka on edustettuna erinomaisen runsaasti. Retussiesineiden monien varmojen ja epävar-

mojen tyyppien pohtimiseen ei tässä ole syytä ryhtyä perusteellisemmin. Sädekiviliuskeisten hiottujen (osittain hiomattomienkin) esineiden lastuista tehtyjä veitsiä y.m. on eri kaivausalueista kolmisenkymmentä. Suorateräistä veitsityyppiä on 8 kpl., joista (N:ot 127; 192; 237; 276; 336, joka on erikoistyyppi) on kaivausalue II:sta 1 koeojasta (350), 1 kaivausalueesta II.2 (423) ja yksi (47) epävarma koekuopasta, joka kaivettiin II.2:n alapuolelle. Kauniisti retusoitu ja omaa tyyppiään on veitsi 235. Suurehko lastu, jonka toinen sivu on iskemällä muovailtu, ja kärki hieman hiottu (275) on ilmeisesti luettava veitsien ryhmään. Leikkaaminen on tällä veitsellä ilmeisesti suoritettu kärkeä käyttäen. Pyöreähköteräisiä veitsiä ovat 205; 208; 228; 304, 337 (kaikki II.1) ja 402 (II.2). Eräänlainen veitsi on kai myös n:o 169. Mahdollisia nuolenkärkiä on II.i:stä löydetty 113 ja 250° koeojasta löytynyt 366 voi myös olla tällainen nuolenkärki. Edellisten tyyppiin kuuluu vielä II.2:sta löytynyt 425. Jos esineet ovat nuolenkärkiä olisivat ne kai luettavissa vinoteräisten ryhmään. Mielenkiintoinen löytö oli II.2:sta tullut tyyppillinen "kielkrazer". Terä on karkeasti retusoitu. Kantaa on selvästi iskemällä kavennettu, kai varsi-putkeen kiinnittämistä varten. Selvä pora on n:o 438. N:ot 405 ja 424 ovat kai katsottava taltoiksi. N:oissa 421 ja 437 olevat kourut saattavat olla tarkoituksellisia veistokouruja. Esineet 159; 270; 404 ja 455 ovat kai luettava pikkutalttain t.m.s. teelmiksi.

Kvartsisten esineiden joukossa on omana mielenkiintoisena ryhmänä mustaa obsidiaania muistuttavat savutopaasiesineet. Nämä esineet ovat tavallisia kvartsisia paljon arvokkaammat, sillä retussit näkyvät niissä niinkuin vuorikristallissakin aivan selvinä. Varsin mielenkiintoista on, että savutopaasiaines aivan ylivoimaisesti rajoittuu alue I.1:ssä määrättyyn kohtaan, nimittäin ruutuihin C-D 2-3 ja C 4. Syy siihen on, että ne ilmeisesti ovat lohotut kaikki samasta materiaalikappaleesta. Esineet jakautuvat tyybiltään seuraavasti: 1 "kielkrazer" (294); tanakka kärki eli ns. "handspitz" (295); pienempi, luontaista kidettä mukaileva kärki on 282. Kaapimista ovat n:ot 213 ja 237 miltei täsmälleen samanlaiset. "Epäpuhtaita"

tyyppejä ovat 296; 197 ja 239 kummankin viimeksimainitun toises-
sa päässä on lisäksi talttamaiset terät (vertaa n:o:ihin 405 ja
424!); 239:n sivulla oleva kouru on tuskin veistokouruksi tarkoi-
tettu. Veitsiä ovat kai 230 ja melko varmasti 238. Kaivausalueen
pohjaa tutkittaessa löytyi kauniisti tehty kärki 236 ja pieni,
miltei "Klingenkrazeria" muistuttava kaavin 316. Alue II.2 on
savutopaasia vain nimeksi. Mielenkiintoinen on pienenpieni miniatyy-
rikaavin (400).

Siirtykäämme sitten tarkastelemaan varsinaista kvartsimateriaalia.
N:ot 115, 154, 163, 167, 179, 183, 249, 278, 317, 318, 319, 321
368 ja 394 sekä 436 edustavat selvästi omaa tyyliään: enemmän
tai vähemmän nelikulmainen pieni kvartsikappale, jonka toiseen syr-
jään on retusoitu kaareva terä (savutopaasiset 215 ja 237 kuulu-
vat myös samaan tyyppiin). Mahdollisesti paksut ja tanakat 215 ja
236, joiden terät ovat omituisesti "sisällä päin" edustavat myös
omaa tyyppiään. Terän "sisällä" päin oleminen voi johtua myös
vain vaikeasti käsiteltävästä kvartsista. Puhtaasti omaa tyyppiään
edustavat 277 ja 322. Näissä on kaksi terää, jotka ovat suorassa
kulmassa toisiaan vastaan. Tämä tyyppi esiintyy jo "Tordenoisien" -
kulttuurissa, mutta myös vielä myöhäisissä piikaapimissa Suomen
nuoremmilla kampakeraamisilla asuinpaikoilla. N.s. lusikkakaavinta
muistuttaa hieman 133. Erikoistyyppiä on myös 114. Se on kai lä-
hinnä luettavissa "kielkrazerien" ryhmään. N:ot 138, 149, 203, 204,
325, 408, 420, 430 edustavat tyyppiä, jossa terä on saatu aikaan
siten, että yhtä reunaa on molemmin puolin retusoitu. Näitä esi-
neitä on kai ainakin osittain käytetty jonkunlaisina veitsinä,
mutta kelpaavat ne kyllä kaapimiksikin. Varma erikoistyyppi ovat
myös kvartsiesineet, joiden terä muistuttaa enemmän tai vähemmän
selvästi kourutaltan terää. Selviä tällaisia ovat n:ot 139, 222,
263, 285, 286, 406, 444. N:o 396 voidaan mahdollisesti lukea
ns. "kielkrazerien" ryhmään. N:ot 153, 173, 240, 407, 410 ovat
tanakoita enemmän tai vähemmän pyöreähköjä esineitä. Niiden sivuja
on kömpelösti etusoitu tai paremminkin isketty. Esineitä on ilmei-
sesti käytetty karkeina kaapimina. Erittäin selvä veistokouru on
n:ossa 397. Epävarma kaksoiskouru voi olla 258. Erikoistarkoituk-
seen käydetty kärki on ilmeisesti 443. Pieni kvartsiesine 201 ja

savutopaasia oleva 361 voivat olla samanlaatuisten nuolenkärkien kuin sädekiviliuskeiset edellämainitut nuolenkärjet. Veitsiä onat useita kappaleita. Suurikokoisempia, vaikkakin vähän epävarmoja ovat n:ot 116, 216, 435. Suorateräisiä "viiltoveitsiä" ovat kai n:ot 202, 379, 383, 385, 398 ja ehkä 119. Pyöreämpiteräisiä taas 140, 181, 198 ja 344. Omalaatuista kaavintyyppiä edustavat n:ot 324 ja 441. Terä on niissä muodosteltu siten, että lastun ulkopintaa on tasoteltu hieman kaarevaksi. "Pystyynnostettuna" esineessä on silloin selvä ja tehokas kaapimen terä. Epävarmoja mikroliittejä on useitakin, oman pitkulaisen tyyppinsä muodostavat n:ot 180, 246, 426, 384 ja 448. Selvät retussit ovat myös mikroliitissä 221. Kvartsinukleuksia on 4 kpl: 123, 144, 171 ja 189 (viimeksimainittu saattaa myös olla ns. hochschaber, muut muistuttavat ns. puolidiskusta). Lisäksi on eri kaivausalueista yhteensä n. 20 enemmän tai vähemmän epävarmaa tyyppillistä kvartsi-esinettä. Ne on tässä yhteydessä sivuutettava.

Kaivauksista saatujen poltettujen luupalasten ja -murusten joukossa on paitsi anatomisesti mahdollisesti määriteltäviä kappaleita (n:oissa 131, 178, 212, 261, 293, 343, 454 ja 471) myös jokunen mielenkiintoinen luuesineen katkelma. Ruudusta C 3 ja C 4 saatiin kaksi luuesineen katkelmaa (234 ja 248), jotka epäilemättä ovat osia palaneesta harppuunista. N:ossa 234 vino hionta näkyy erinomaisen selvästi. N:o 456 on yläpää pienestä yksinkertaisesta naskalista.

Hiomia ei paikalta ole juuri ollenkaan, n:o 157 on katkelma kai tavallisesta hietakivisestä laakahioimesta. N:ot 255 ja 242 ovat taas sahamaisia hioimia. Tämäntapaisia hioimia, joita on mm. Gammelbystäkin, on kai käytetty luuesineitä valmistettaessa. Mitään todisteita siitä että näin vanhoilla asuinpaikoilla olisi jo sahattu kiviä (ehkä kuitenkin keihäänkärkien ja koristeiden valmistettua pehmeätä liusketta) ei todistettavasti ole. Pieni käsihioin on n:o 422. Aivan kuin viimeksimainittu hioin suurennetussa koossa on n:o 9932:3, joka löytyi jo ennen kaivauksia. Löytökohta on ilmeisesti ollut aivan lähellä kaivausalue II,2:ta. Molemmat hioimet ovat vieläpä aivan samaa tummaläiskäistä kiilletta. Kvartsi-iskoksia saatiin alueesta II.1 yhteensä n. 1600 kpl. Koeojasta

tuli n. 100 kpl. ja alue II.2:sta n. 550 kpl.

Petaksen pellon yläpäästä Bäckin alueen vierestä kaivausten aikana kynnöksestä kerätyt löydöt 9944 eivät ole erikoisemmin mielenkiintoiset. Arvokas esine on kuitenkin n:o 9944:2. Se on kourutaltan teräkulmasta muovailtu pora. Kantaa on tasoitettu aivan kuin sarvituppeen kiinnittämistä varten. Epävarma kärki tai "handspitze" on n:o 9944:4. Esine on tehty hiotun kirveen tai taltan kantapuolesta.

Heimängenin läntisen osan tutkimukset ovat siis osoittaneet, että paikalla on ollut verrattain laaja ja enemmän tai vähemmän yhtenäinen asuinpaikka. Asuinpaikan yläosa voi olla esikeraamista alaosan ollessa selvästi Äyräpään tyyli I.1:n aikaista. Vaikka keramiikkaa on aivan häviävän vähän, niin paikan korkeus (n. 25,5 m rantakäyrä) edellyttää jo tuota aikaa. Mitään todisteita siitä, että läntisessä osassa olisi ollut nyörikeraamista asutusta ei siis ole.

*Kertomukseen kuulun 9 karttaa ja
16 valokuvaa.*

Jorma Leppänen

Heimängenin -asuinpaikka ryhmissä
 tutkimukset Lappträskin pitäjän Nor-
 byn kylässä. Tutkimukset suoritetun
 17-21/X 1934. Apunaan olivat toht. J. Has-
 tigt ja ylioppilas E. F. Meinander. Vapac-
 ehtoisien työvoiman antoi kuten ta-
 vallista Norbyn Hembygds- ja Ung-
 domsföreningen.

Heimängenin -asuinpaikka ryhmä
 sijaitsee Norbyn kylän pohjois-puoli-
 sen asutusalueen keskellä sijaitse-
 van vesisäiliön läheisyydessä Högh ^{alkeista} ~~bergetistä~~ kait-
 tiseen ja itä-koilliseen (n. 600-700 m.) Asuin-
 paikka ryhmä jakautuu kahtia;
 läntiseen ja kaakkoiseen osaan.
 Läntinen osa on välittömästi kor-
 kean ja jylhän kalliomaaston
 Höghbergetin alapuolella. Jälkimmäi-
 nen osa sijaitsee läntisestä n. 200 m
 kaakkoon, lähellä salmen kulkua,
 jonka kautta Lappträskin järvi var-
 hemmalla kivikaudella on ^{ollut yhtey-} ~~grava-~~
^{ydessä} ~~vetensä~~ Lindhökken suunille
 selkeä ^{kuoppa}.

Paikalta on ~~suosittu~~ ^{alkeista} ~~varempia~~
^{mittei kohon} löytöjä, läntinen osa ^{kuoppa} ~~kuoppa~~ ^{kuoppa} ~~kuoppa~~ ^{kuoppa} ~~kuoppa~~
 palstatilan ^{kuoppa} ~~kuoppa~~ ^{kuoppa} ~~kuoppa~~ ^{kuoppa} ~~kuoppa~~
 Petaksen alueeseen.

- Alkeisempia löytöjä on paikalta un-
 saantlaisesti: 9284 (sekulaista tavaraa)
 9279 (Lunni kiertäen hangattu hiokinäkö).
 9477; 1 (Lunniin alkeellisen porokivien
 kärkiosa Petaksen ja Bickin rajalta).
 9523; 3 (Erväimäinen kvartsiine)
 9938; 3 (Hiokin, löydetty Petaksen alueelta, ^{savonille} ~~kuoppa~~)

paikoin kuin 9477;1)

Lisäksi, on toht. Hastigin hallussa komea primitiivinen hirves, joka on löydetty Petaksen alueelta.

Kaivauksiin ryhdyttäessä kohdalla ^{Kivunsa. alue I.1.} bion luomion ensiksi kaakkoiseen osaan. Täällä metsän reunassa osuttiin koepristoin varsin runsastöytäiseen kohtaan. Kaivettiin ensin vain 8×4 m suurinen alue (rundut # A), mutta lopuksi laajennettiin alue lopuksi 8×6 m suuriseksi. Maa paikalla on punertavaa hiekkaa, n. 35-40 cm syvyydessä alkoivat ripittäisempi pohjamaa, hiesu. Varsinaisesta kulttuurimaasta ei paikalla suuri voi puhua. Ainoastaan joissakin kohdoin löytökerr~~rosta~~ kohdalla se oli hitusen ^{puhkua} punaisempaa kuin luontainen. Varsinaista nahkimaata ei tarvattu. Mitään hiinteitä jäännöksiä, kuten lieviä yms. ei myöskään tarvattu.

Löytöjä ^{epävarma} ontavan hietakerroksen paksuus (turve + lyijyhietan, 10 cm) 20-25 cm. Löydöt rajoittuivat selvästi verrattain alhaalle alalle. Runduissa D löytörii^{ne}s selvästi loppui, runsas löytöisten runtojen A-B:n ulkoreunoilla löytöjen loppumisen ^{oli} sangan selvä. Löytöalue muodosti epäsuuruisen soikion suunnitel-
taan n. $5 \times 3,5$ m, se saattaa ilmeisesti olla hyvinkin muinainen kodan-pohja. Haraintojen teko oli sangan vaikeaa, sillä kaivajat olivat, ku-
ten alussa olen selittänyt vapa-
ehtaisia, joiden suurimpana haluna oli löytöjen saaminen, kiinnittämättä

mitään huomiota löytökohtaan, syryy-
teen j. n. e. Löytöaineistoa saatiin
kaikkiaan kokokairausalueesta 59.
Löytöaineisto on seuraava: alkeellinen
prökkikirves (994E:1), prökkikirveen tuoma
(E), tasatalta (41), sädekirvitinskeisen tun-
nun kärkiosa (13) ilmaisesti sarvigutken
välityksellä vartettu, kahde sädekirvitinskeis-
ten esineiden pinnasta iskettyä linskaa on
ehkä käytetty veitsinä (31 ja 41). Retuschi-tek-
niikka on runsaasti edustettuna: kvartsi-
kaapimie on toista kymmentä. Veitsiä on 3,
joista on vuorilajia ja epävarma (3), kaksi on
sensijaan varmaa "vuorikristallista" (15 ja 29).
Mielenkäntöinen ryhmä ovat ns. kourut,
esine tyyppi, jonka toht. S. Pälsin:
9856; 9:n nojalla on uskettain todennut
oleen Suomen kivikautisessa kalustossa
käytännössä. Esineitä on ilmaisesti
käytetty keikään (harppuunin) ja nuo-
lennarsien "veistämiseen" siten että
puuesineitä ^(lunasinetti?) on hangattu kourun a-
mastaan. Tyypillinen harmaasta ja tui-
vistä vuorilajista tehty "kaksoiskouru"
on n:o 27. Epävarmempi on kvartsinen
n:o 49. Savutopraasin tehokas kouru on
n:o 34. Sen "selkää" on jonkun verran re-
tusoitua, ehkä käytetty kaapimie.
Esine muistuttaa ulkomuodoltaan
eräitä paleoliittisia "sticheleitä",
sellainen se tuskin on. Ns. "kuditys-
kirve"-esineitä saattavat n:o 29 ja 45 olla.
Kvartsi-iskokasia otettiin talteesta
n. 150 kpl. Poltettuja lounpalasia on vain
2 kpl (11) niistä toinen saattaa olla puu-
esineestä peräisin. Savastian palasia

in vain 5 palasta (12, 33, 56), leivä-"tikulla
vedettyjä"- ja kiertisnurainanteita
Äyräpään tyyli I. 1.

Paikan korkeusnateet ovat seuraavat:
Kiintopisteeksi valittiin suurehko, kai-
vans-alueesta n. 25 m länsi-länsi-lounaa-
seen sijaitseva mäkivi. Kivi osoittaa
tuli olevan ^{Loppuosa} ~~Garven~~ ^{taas} ~~pinnoista~~ tasan 7 m
V. korkeimmalla ~~ja~~ ja järven pinnan
katsotaan olevan 22,5 m meren pin-
nan yläpuolella, tulee kiintopisteeseen
(kiveen on hakattu rengaspisteen ympä-
rille; paikalla piste merkitty KPI)
korkeudeksi 29,5 merenpinnan ylä-
puolella. Korkein kairaus-alueen pin-
ta pinnitus on silloin arveltaan
30,10, matalin 29,24. Matalimmat
pohja-arvot ovat n. 29,50. Asuinpi-
kalla olisi silloin asuttu veden
ollessa n. 28,50 kätärällä.

Kairaus-alue I. 2.

Kairaus-alue I. 1:n tutkimisen jälkeen
alettiin alueen lähiympäristöstä etsiä
mutta sopivaa kohtaa. ^{Loppuosa} ~~Paikasta~~ ^{alue I:stä} tuntui
koh. n. 15 m lounaaseen ~~asuinpiikasta~~
oleva 29 m korkeuskätärän "sisään päin"
kääntyvä mutka. Paikkaan kairattiin
12 m pituinen koejoka, jota sitten ala-
päästään levitettiin 6 m pituudelta
kolmella 4 m² n. muodolla. Koejokaita
Koejoka, tai paremminkin sanoen kairaus-
alue nautti alapäästään aivan Petä-
sen ^{peltoalueeseen} ~~alueeseen~~ kiinni. Alin pinta-
pinnitus oli 28,47 (B7) ylin 29,10 (A6).
^{Käytävien} ~~Käytävien~~ ^{kesken} ~~kesken~~ paksuus (turve 5-10 cm) oli n.

20-25 cm. Kulttuurimaa ei suurestikaan
eronnut määrittäen muusta hiekkasta.
Maanlaatu oli selvästi sama kuin
kairaus-alueessa I.1. Kokimaa, paa-
reikia tai munta sen kaltaista ei
tavattu. Muita hiinteitä ^{jäännoxi-}
kuin epävarma liesikiveys run-
dussa B3. ^(kattot. ja v. alok.) Lieden kivien keskikokous
on n. 28, 95-99, m yli meren pinnan. ^{Lieden}
^{alta} ^{ogon} sitä purettaessa tuli joitakin
hielen murusia. Kiveys voi siten olla
todellakin liesi, varsinkin kun se
on suuren maakiven kypessä.
Kalojan ylärunkoissa A4-6 olevat
suuret kivet ovat kai muistoja epäsel-
västä ja heikosta rantaravallikivitas-
ta.

Löytöaineisto, öi Löytöaineiston
selvittely on perin vaikeaa, sillä vai-
kalta saatiin talteen, sekä var-
hais ~~forma~~ ^{kampa}, että nyörikeramiik-
kaa. ~~Var~~ Varhaiskampakeramikka (vain
5 palasta) on ilmeisesti Ayräpään tyyli.
I.1:ä. Aines on sangen karkeaa ja yh-
dessä palassa (92) soikeita ^{tikka} prainanteita
ja "redettyjä" vinoviivoja, sekä pyöreän
syväälle ulottuvan ^{paikanteen} kuppilan ^{ja} jäänne.
Nyörikeramiikka on subteellisesti pal-
ja runnammin eli yhteensä n. 90 kpl.
Jorhossa on useita pürtorivein kristallijä-
 yhdessä on myös ~~4~~ ¹ pieniä kuppaviivoja
(74), samoin on useita reunaaloja.
Varhaiskampakeramikan ja nyörike-
ramikan kos syvyys ero ei voinut hu-
mata. Nyörikeramiikkaa tuli aivan pak-
jaltakin (Takt. Hastig huomioi kairaus-

s. on erikoisesti keramiikkain syryys-
suhteita). Muut paikalta saadut löy-
döt saattavat siten olla sekä tyyli
I.1:n, että nyörikeramiikan aikaisia.
Merkillisin ja -uurokkein löytö
on rundusta B3 (sisä lieden vierestä) tal-
teen saatu merkittävä hiomaton
hakku (100). Esine on huoltavasti ollut
suuren savitupen välityksellä var-
tetun ja kuuluneen kai tyyli I.1:n ai-
kaan. Kwartsikappimie n. 10 (jonkussa
sangen epävarmihin). Veitsiä on 4 kpl.
niistä 67 on sädekiviliusketten hiotun
esineen pinnasta isketty ja pitkä-
kää mallia. Oma lyhyttä mallia ovat sa-
malta rundulta B1 saadut n:ot 87-89. Viimeksi
mainituista ovat n:ot 87-88 savitupaan
89 taas on hiotun sädekiviliusketteen
esineen pinnasta isketty. Komea, "sormis-
sa pidettävä" iskuhiiri on n:o 83. Kwartsi-
iskoksia saatiin n. 120-130 kpl. Vuorilaji-
iskoksia on 8 kpl, joista 3 sädekiviliusketta.
Poltettuja huumursia saatiin 20-30
kpl, niissä on tuskin mitään mää-
rittävissä olevia huonpalasia. Niissä 94
olevat muruset ^{voivat} olla kappaleita esittain
hiotusta esineestä. (Eräistä epämiä-
räisistä kvartsiesineistä viittaa
vain päämettelon.)

Mitä kairaus runtojen suhteelliseen
löytörunsanteen tulee oli koko A-lin-
ja lukuunottamatta runtoja A2 ja
A6 verrattain köyhiä (A5 käytännöllis-
esti katsoen aivan tyhjiä). B-linjan
kaikista kolmesta rundusta tuli suh-
teellisen runsaat löydöt.

Kaivans alueen ympäristöön kaivetut
 koeknopat antoivat selviä tuloksia.
 Knoppien asemasta katso tarkemmin
 grää karttaa. Nyörikeramiikka saa-
 tiin knopista I-II ja IV (IV sisältä katosi
 kaivansilla). No I:stä saatiin lisäksi
kaavin (708), II:sta s. idekiviliuskaisen
esineen riotun pinnasta isketty kan-
 nis retuseitin veitsi (710). Knopista III
 tuli kirkkäasta nuorikristallista telty
esine, jossa on sekä korun - että ka-
vin (712). Koeknoppien prohjan korkeus
 on seuraava: I = 28,38 m. yli meren pinnan
 II = 28,35 " " " "
 III = 28,65 " " " "
 IV = 29,35 " " " "

Lopputuloksena voidaan siis sa-
 noa, että kivikantaiset kulttuurii-
 -misteot paikalla olleet paljoa
 laajemmalle kuin kaiv. alue I, 2,
 ja, että niissä on täysin sekoit-
 tuneena sekä varhaiskampa että
 nyörikeramiisia aineksia.

Kaivans-alue II.

Pitteen alueella etsiä uusia kivikantaisen
 asutuksen muistojia Heimängenin
 alueen läntisestä osasta. Etsiminen su-
 ritettiin siten, että ^{suunnilleen} ~~29~~ ^{29 m.} ~~29 m.~~ ^{29 m.} ~~29 m.~~ ^{29 m.} ~~29 m.~~
 rää kaivettiin koeknoppia. "Kunden miehen
 naimake" suoritettuna työjohtajan piian
 tuloksiin. Harrakasta mänty metsäis-
 tä Otto Bäckerin peltosarkain pohjois-
 puolelle ja vain parisen kilometriä m.
 etelään Högberget'in ikkijyrkälinä ka-
 hoavista kalliosta osuttiin vahvaan

kulttuurikerrokseen. P. rikka on n. 125 m
kair. alueista ~~A1-2~~. tässä luoteeseen. Kulttuuri-
rimaa esittänyt hyvin rakoksi. Ka. Maadeli
hienoa jenkonaista hiikkaa. Sen yleisväri
oli liikaisen vaaleaa punertavaa (tuli kivien
väriä vähän vaaleampaa). Kairatun ^{ruusun alue laajen}
~~nettään~~ ^{vetään} nähtäminen 40 m² laajuisiksi. Pintatunne-
stivarsin ohut (n. 5-8 cm). Lyijyhiikkaa ei tar-
peen alla joutunut vaan kulttuurikerros
alkoi välittömästi. Kulttuurikerroksen paksu-
us eri runtu-eräissä ärsenne oli:

~~A1~~ ~~A2~~ ~~B1~~ ~~B2~~ A1 - n. 40 cm
B1 - n. 40-50 "
D1 - " 48 "
A2 - " 50 "
B2 - " 35-~~45~~⁵⁰ "
A2 - " 40 "
D2 - " 30 "
E3 - " 30 "

Kokemattomien vapaaehtoisien kairejat
kairatut useita koiria tutkittaessa
paljoo syvempiä kuin mitä oli tar-
peen. Näin oli laita etenkin rundun
A2:n yläkulmankesä, jossa pinnan
ja pohjan välistä korkeusero 70 cm
on redusoitavana ainakin 10 cm.

Pelvi liesikiveyksiä tavattiin run-
dunista B2 ja E1. (rak. ja kartat).
E2:n liesi on pitkulainen n. 105 x 45. Se
on ilmeisesti särkynt. E1:n rundussa
on selvästi kaksi eri kiveystä. Toinen niistä
on kulttuurisesti jätännis kunnisti tek-
dyt nelikulmaisesta liedestä (kooltaan
ainakin 50 x 70 cm). Toinen on epämuotoi-
sempi. Runduissa E-DE (osittain E1) oli
runsaasti kiviä. Luvuimmat niistä

3

olivat selviä "in situ" olevia muni-
naisia rantakiviä ^m joiden alla pienempien
alle oli kulttuurimantta. Mitään lie-
sikiveysten kaltaisia kuitteja ^{tuotto} ei
kairausalueen keskuksen tyttävistä
kuviryhmässä näyttyt oltavan. ^{Paikalla}
paikan kulttuurimaan paksums se-
moinakin erittäin suuri löytörunsas
osoittavat, että paikalle on asutettu pit-
kiä aikoja. ^{pienemmät} Kivet ovat
sitä ilmeisesti kyllä jäänneksiä
myöhemmin paikalle muuttaneiden
asukkaiden särkevistä van-
hemmista liksistä. Keskeä runtu
D₂ D₂ oli kauris ja selvä "liesikiveys"
(grätkarta). Kulttuurimaa oli kuitenkin
merkittävä tavalla muuttaneista.
Kun paikkaa tutkittiin tarkemmin,
huomattiin, että kiveyksen alla oli
vain joku kymmenen v. takaisin
haudattu lampeen linnankoko.

Kiintopisteesi valittiin ^{kairaus-}
alueen lainsuunnankesestä n. 15 m
länsilounaaseen oleva suuri maakivi.
Kiveen hakattiin merkki. Pisteen ^{grunnit-}
^{tin} kair. alue I:n kiintopisteesen.
Piste oli 27.00 m alempana eli siis 29, 23^m me-
renpinnan ^{tas} korkeudella. Metsäisen maas-
ton vuoksi tarvittiin apukiintopiste, josta
valittiin eräs kohta maakivestä, johon
kair. alueen ylin runtu (E4) päättyy.
Apukiintopisteen korkeus merestä
on 31,54 m.

Kair. alueen tutkimisen aikana vallin-
nut kuiva ja ^{aurinkainen} helteinen sää vaikutti
sen, että "veistetty" pöytä kuivui sängen

jään ja väri ~~kont~~^{vastakohdat} maassa mittei koka-
 naan hävisivät. Puiden runjot taas haite-
 sivat valokuvauksista. Aurinko paistoi koko
 ajan ja pilvistä valokuvaukseen sopivaa
 hetkeä ei ollut. Kurat si stettava aurin-
 gon paisteissa ja epäonnistuinivat siten
 kokonaan (k.). ~~Vapaaseleisen kairauk-~~
~~sien kehemättömyys, kuten tavallista, kiit-~~
~~tasi pohjan tutkimista. Lajia tahtoi aina~~
~~monni syvempään kuin oli tarpeellista.~~
 Kuitenkin Nokimaa näytti rajoittuvan sen-
 raanasti: rundun D3:n suuresta maakivestä
 noin 83:n, sitten raja kääntyy etelään
 siten että rundut A1-E jäävät kokonaan
 ukonpuolelle. Nokikerroksen paljous vai-
 telee parista cm aina kymmeneen cm.
 Liesien kohdalla, kuten muonnollista
 se oli vahvin. Merkittistä oli ettei run-
 duissa A1-E, joista löydöt olivat erittäin
 runsaat, ollut ensinkään nokimaata.
 A1-E:n kairaukset olivat erikseen tottumut-
 toimia ja kairoivat suoran syväin,
 mutta mikäli saatoin seurata heidän
 toimiaan en huomannut nokimaata.

Määräirahojen ~~ja~~^{ja} ~~viivien~~^{rajankin} ~~peruste-~~^{peruste-}
~~savkerransalueesta~~^{siisäkin} muodostui luolimatta-
 sen laajuudesta ^{marin} ~~terään~~^{kuuluvan} suuri
 kokonaisuus. Mikään suunnalle eikä vi-
 vansaluetta voitu levittää kappaleen
 asti. D-runtujen ukonpuolelle ^{keivans.} alueen
 länsi- ja ^{luterispuolella} etelä-
 puolelta jatkuvan jonkun ^{m.} ~~mitteen~~^{leveydeltä,}
 esimerkiksi runtujen ^{DE:n} kohdalle kairaus
 alueen ^{leikkauksessa} reunoissa näkyi kiviä
 ja siten, välissä nokista kullannurme-
 ta. Rantagruukin koidellen kiviä tuntui

olevan tiheässä. Paikalla on kairaus-
rekke liessihiveys. D3:n kohdalla on nsuio-
paikalla ilmeinen raja, suurelta maan-
kivi ja huntuista kivikkoa. E4 rajoittuu
samoin suureen maakiveen. Koillis- ja
itäpuolella ulottuvat kulttuurimaiset
kairausalueet E4:n tasolle. Kaakkois- ja
eteläpuolelle n. 4-5 m. päihin kairausalueesta
kairattiin kaksi kokeusprofiilia, jotka kum-
pikin antoivat löytöjä. (O.B. K. I 30,11 m ja
K. II 30,03 m. K. I ja K. II 30,11 m. ja K. II 30,03 m. K. I ja K. II
suoraan linja A-P:ti vastaan kairattiin
rundusta E1 yhden m levyinen ja 12 m
pitkinen koeoja. Oja tuli kuljemaan
suurin piirtein ^{littään} kohti suoraan mui-
naisrantaa alasjärven. Ojan korkein jiv-
tapunnitus oli ~~30,14~~ 30,14 ja alin 28,73 ^m
Koeojan runduissa löydettiin kulttuurimaa-
ja ohuempaa kuin linjalla A-D (n. 10 cm)
ja löydötkin olivat subteellisesti vä-
häisempiä. Suunnitteen ojan rundun
E alapään kohdalla alkoi maa, joka
ennen oli ollut peltona. Kyntäminen
oli selvästi ohentanut kulttuurimaa-
n, ettei sen paksuus enään ollut
kuin n. 10 cm ja siitä alle. Löytöjä
tuli ^{sentään} subteelliseen suuntaan, joka rundun-
ta, mutta ^{ojan} suoran alapäässä ne jo koko-
naan loppuivat.

Kairaus-alue OBI:stä lounaaseen järven
muinaisraanta päättyy jyrkkään teras-
siin, jonka karkaus on 1-2 m. N. 25 m kairaus-
alueesta länsilounaaseen kairaus-
kaikkiaan 12 m² suunnisen kairaus-
alueen tai kokeusprofiilin (kairaus-alue II.E). Terassi osoit-
tanut olevan suureksi osaksi ihmis-

työtä. Auna oli nimittäin aikain kulu-
essa kulettanut ^{kulttuurimaan} maan ylä-
alemmaksi ja kasannut sen terassiksi
(luontainen kiviainemäärä noin kymmenen
cm korkeaa "terassijyvä" on paikalla
kuitenkin ollut). ^{Kulttuurimaa oli kairaus-}
~~Kairausaluetta~~ ^{yläreunassa n. 70 ja alareunassa}
n. 100 cm paksuinen. Mutta kulttuurimaa
ei ollut tavallista punaista kivikantista
kulttuurimaa, vaan jettomuttua, jossa
oli runsaanlaisesti kivikantisia löytöjä.
Pohjamaassa oli kuitenkin vielä ^{kairausaluetta} ~~terassin~~ ⁴⁵ cm pak-
suinen kerron eikeäta kivikantista kulttuuri-
maata. Mitään erikoisia löytöjä ei kum-
ma myllä tuosta ^{erästä} pohja kerronsesta tullut.
Pohjan ylin pinnitus oli 27,14 m ja alin
26,56. Kairausalueen ^{alle} ~~joon~~ ^{terassin} ~~joon~~
rele kairettiin vielä melko suuri koe-
kuoppa. Kuopasta tuli venettäin run-
saasti löytöjä, mutta kivikantista kult-
tuurimaa ei enään todettu, joten
paikalla vielä ^{44 cm paksuinen} ~~terassi~~ ^{kulttuurikerron} kai-
^{kerron} ~~rajan~~ tuoma. Pohjapinnitus on
toivon 26,19. Siis paikalla on saatettu
asua noin 25,5 ^m kyyrälle asti.

Löytömateriali oli kair. alue II:7:n
alueelta - aivan erikoisen runsas. Eri-
koista on, ettei löydetty ainoatakaan
keramiikan palasta. Paikan mahdolli-
nen esikeraamisuus on sentään kyseen-
alaisista, sillä paikka on saatettu un-
veta armaan aikaisintaan 28,5 m
^{meren pinnan} ~~kyseen~~ ^{raikeilla}. Merkittävä on suudus-
ta 67 poisheitetystä maasta löytynyt
kivena liejuumaisia ^{paltoitua} ~~savua~~ ^{savua} ~~aluen~~
esineen kätelmä. ^{(193).} ~~Esineen pinnassa~~

on jätkeitä "syväin vedetyistä" aaltomai-
 sista ornamentti-aikeista. Kattelu on
~~huhkuvampi varmasti suuresta savi-~~
~~idolista.~~ Jos siis ^{II, 1} oli esikeraaminen
 ja idolin kappale todella samanai-
 kainen merkittösi idolin löytyminen
 siis sitä, että ^{savi-} idolit olisivat tul-
 leet ^{ennen keramiikkaa} ~~ennen keramiikkaa~~. Seikka ei ole
 näinkään mahdotonta, sillä erään
 idolin ja Ägyptin tyyli I, 1:n esti-
 oiden saven laatu ^{hin} ~~kokonan~~ toisistaan.
 Vastaisit esikeraamisten asuinpaik-
 kain kairaukset saattavat ratkaista
 tämän mielenkiintoisen arvoituksen.
 Abu II:sta saatiin vain pari murna var-
 kaiskampa keramiikka (433). Ne ovat niukensu-
 puolesta kai luettavissa Ägyptin tyyli I,
 1:een. Tämä on koko tähänastinen kera-
 miikka saalis Heimgängenin läntisestä osasta.
~~Tutkimukselle varmuutta ratkaisu seikka~~
~~oli, ettei läntisestä osasta tullut nyörise-~~
~~ramiikka. Löydöt ovat siten jollisellakin~~
 varmuudella (kaikki) tyyli I, 1:n aikaa ja
 ehkä sitäkin vanhempiä.

Koe kuoppia kaivettiin kiv. alue II, 2:n ^{parhais-} ~~etelä-~~
 puolelle 2 kpl (I = 28,48 ja II = 28,30 m yli
 merenpinnan). Kuoppa ^{I:n} yhden kohdalla oli
~~kuoppa~~ maa mittei kokonaan lakaistua, mutta
 II:n kohdalla sitä oli vielä jäljellä. Kiintop-
 piste kivien ympärille kaivettiin kaik-
 kiaan 4 kuoppaa III - VI. Niistä III on kiin-
 topisteen ~~ja~~ "yläpuolella" ja IV - VI "alapuolella".
 Kuoppien kohdat ^{merestä} ~~ovat~~ ovat seuraavat

III = 29,08 m.	Runsaat olivat löydöt var- sinkiin kuopasta V. Kuoppien III - IV kohdalla oli maa mit- tei kokonaan poiskyänetty.
IV = 27,72 "	
V = 28,64 "	
VI = 27,57 "	

Kuopat $\text{V} - \frac{\text{VI}}{\text{IV}}$ ovat sensijaan kulttuurin-
maanterassissa, jotka kuitenkin näyttävät koh-
din alkua runsaasti madaltuna. Ilmeistä
on kuitenkin, että asuinpaikka on
nolettunut tänne asti.

Kivikautista asutusta on ollut vielä Bäckin
ja Petaksen rajalla olevan Petaksen pem-
napellon pohjoispäässä. (Kiintopisttestä
n. 50-60m kaakkoon). Tätä kohtaa ei voitu
tutkia, koska se oli viljelyksessä. Paikalta
on saatu talteen ensimmäinkin kaivauksista
ostamani löydökset 9444;1-6. Paikkahirveen
kirkkosa 9477;1 ja hierein 9938;3 ovat samoin
varmasti löydettyt näyttävät kohdin. Enäit-
den muuten ennen kaivauksia ^{Heimin-} ~~paik-~~
genistä saatujen löytöjen sijainti on
sensijaan epävarmempi. Löytöaineis-
tosta päätellen on asuinpaikka näytti-
hin kohdin kuulunut primitiiviseen
kulttuuriin. Mitään löytöjä, jotka viit-
taisivat nyörikeaamiseen kulttuurin
ei ole. Kaivetuista ^{luonista} koejosta päätellen
ei tämä asuinpaikka ^{suoranaisessa} kohtaa ole ollut
yhteydessä alueisiin II,1 ja II,2.

Hiotuja ehjiä esineitä ei tullut eri-
koisemmin runsaasti. Koejasta seutun
verrattain hyvin hiottu nelisivuinen
tasataltta. ³⁵⁸ Kair. alue ^{II}:stä löytyi perin
primitiivisellä tavalla valmistettu kupra
puras (148). Retussi tekniikka on edustettuna
erinomaisen runsaasti. Retussi esinei-
den monien ^{jen} varmojen ja epävarmojen
^{tyyppien} ^{ryh-} ^{tyä} ^{ryh-}
^{tyä} ^{ryh-} ^{tyä} ^{ryh-}
lta perusteellisemmin. Iidokivi tinskie-
ten hiotujen ^(esittäin hiomaton) esineiden lastuista tehtyjä veit-
siä y. m. on eri kair. alueista kolmisenkymmentä.

Inoateräistä veitsityyppeä on 8 kpl, joista on
8 (N:o:ot 127; 192; 227; 276; 336, jotka on erikistyyppiä) on
kardians alue II:stä ja koleojasta (350) ja kaimalues II:
(423) ja yksi epävarma alueesta
ja yksi (47) epävarma alueesta, joka
kaiutettiin II:en alajanelle. Kunnisti retu-
soitin ja omaa tyyppiään on veitsi 238. Mahdelli-
sia nuolentärkeä on II:sta löydetty 113 ja 50
kolejasta löydetty 366 voi myös olla tällainen
nuolentärkeä. ^{5. kerran} Kunnisti tyyppiin kuuluu vielä
II:sta löydetty 425. jos esineet ovat nuolentärkeä
olisivat ne kai luettavissa rinoteräisten
ryhmään. Mielenkiintoinen löytö oli II:sta
tallut tyyppinen "kielekaveri". Terä on kunn-
asti retusoitua. Kantaa on selvästi iskemällä
kennetty, kai sarvitukseen kiinnittämistä
varten. Punnikko ^{lasta, jonka} toinen sivu
on iskemällä muovailtu, ja kärkehie-
man hiottu (E75) on ilmeisesti luettava
veitsien ryhmään. Leikkaaminen on tällä
veitsellä ilmeisesti suoritettu kärkeä käyttäen.
Pyöreäpäätteisiä veitsiä ovat E05; E08; E28; 304
337 (kaiikki II:7) ja 402 (II:8). Eräänlainen veitsi
kai on myös n:o 169. Selväpora on n:o 438.
N:o:ot 405 ja 424 ovat kai katsottava talttiksi
N:o:issa 421 ja 437 olevat kovat saattavat
olla tarkoituksellisia veisto-kouruja.
Esineet ¹⁵⁹ E70; 404 ja 455 ovat kai kai luotta-
va pikkutalttain t. m. s. telluriksi.
Kvartsisten esineiden joukossa
on ^{brana} ~~joukossa~~ mielenkiintoisena ryhmänä
mustaa obsidiana ^{myös} talttavat saru-
topaasi esineet. Nämä esineet ovat kvartsi-
sia paljoa arvokkaammalla, sillä retussit
näkyvät niissä niinkuin vuorikris-
tallissakin aivan selvinä. Varsin mielen-
kiintoista on, että sarutopaasi aines

siivon ylivormaisesti rajoittunut alue
I:assa määrättyyn kohtaan, nimittäin
ruutuihin C-D E-3 ja E4. Syy siihen on,
että ne ilmeisesti ovat kohotut ^{kaikki} ~~sama~~
samasta materiaali kappaleesta. E-sivut
jakautuvat tyyppiittäin seuraavasti:
"Kielkrazer" (E94); tanakka kirkki eli no. "hand-
spitz" (E95); pienempi, luontaista kideitä mu-
kailtava kirkki on E8E. Kuupimista ovat n: E813
ja E37 mittei täsmälliseen samanlaiset. E-päymä-
kairu" tyyppisiä ovat E96; 197 ja E39 kummat-
kin viimeksi mainitun toisessa päässä on ti-
säksi talttamaiset terät (vertaa n:oihin
405 ja 4E4!); E39:n sivulta oleva kouru on
tuskien veistokunnaksi tarkoitettu. Veitsiä
ovat kair E30 ja melkoveromasti E38. Kairaus-
alueen pohjaa tutkittaessa löytyi kunnus-
ti tehty kirkki 3E6 ja pieni, mittei "Klio-
gen krazeria" muistuttava kaarin 376.
Alue II: e on savutopraasia vain nimiseksi. Mie-
lenkiintoinen on pienen pieni mini-
atyyppi kaarin (400).

Päätykäämme sitten tarkastelemaan ^{varon} ~~varon~~
naisista kvartsimateriaalia. Niitä ^{115 154 163 167} ~~134~~ 1779;
¹⁸³ (E49; E78; 317) ³¹⁸ 319; 3E1 ja ³⁶⁵ ~~394~~ ⁴³⁶ edustavat selvästi omia
tyyppeitä: ^{enemmän} ~~ne~~ tai vähemmän nelikul-
mainen pieni kvartsin kappale, jonka toi-
seen syryään on retusoitua kuareva terä
(savutopraasiset E73 ja E37 kuuluvat myös sa-
maan tyyppiin). Mahdollisesti paksut ja tana-
kat E15 ja E36, joiden terät ovat omittuisesti
"sisällä päin" edustavat myös omaa tyyppiään.
Terän "sisällä" päin olemisen voi joko-
tua myös vain vaikeasti käsiteltävästä
kvartsisista. Puhtaasti omaa tyyppiään
edustavat E77 ja 3E2. Näissä on kaksi terää,

jotka ovat suorassa kulmassa toisi-
 aan vastaan. Tämä tyyppi esiintyy ja "Tan-
 denoisien" - kulttuurissa, mutta myös
 vielä myöhemmissä piikaa primissa
 Suomen nuoremmissa kampaheva-
 misilla asuinpaikoilla. N. s. luikkakaa-
 vinta muistuttaa hieman 133. Erikois tyyppi
 on myös 114. Se on kai lähinnä luettavissa
 "kiekkajenien" ryhmään. N:ot 138 ^{144, 201, 325} 1404; 1408;
 420; 430; ~~447~~ edustavat tyyppiä, jossa terä on
 saatu aikaan siten, että yhtä reunaa on mo-
 lemmiin puoliin retusoitu. Näitä esineitä
 on kai ainakin ollut ain käytetty jonkun-
 laisina veitsinä, mutta helpoivat ne kyl-
 tä kaapimiksi. Varma erikois tyyppi
 ovat myös kv. esineet, joiden terä muis-
 tuttaa enemmän tai vähemmän selvästi
kourutaltan terää. Selviä tällaisia ovat
 n:ot 139; 222; 263; 285; 286; 406; 444. N:ot 396 voidaan
 mahdollisesti lukea n. s. "kiekkajenien" ryhmään.
 N:ot 153; 173; 240; ⁴⁰⁷ ~~375~~; 410 ovat tanakoita enemmän
 tai vähemmän pyöreäkköjä esineitä. Niiden si-
 vuja on kömpelästi retusoitu tai paremminkin
 isketty. Esineitä on ilmeisesti käytetty kar-
 keina kaapimina. Erittäin selvä veisto
kouru on n:ossa 397. Epävarma kaksois-
kouru voi olla 258. Erikois tarkoitukseen
 käytetty käntä on ilmeisesti 443. Pieni kv
 esine 201 ^{ja samantapaisia oleva 361} voi olla samantapainen nuolen-
 kärki kuin sädekiviliuskeiset edellä maini-
 nitut nuolenkärjet. Veitsiä on useita kyo-
 kaleita. Punnikkaisempia, vaikeakin
 vähän epävarmoja ovat n:ot 116; 216; 435.
 Suora teräisiä "vilttoveitsiä", ovat kai n:ot
 202; 379; 383; 385; 398 ja ehkä 119. Pyöreä ^{myiterä}
 sia taas 140; 181; 198 ja 344. Omalaatuisia

kaavien tyyppiä edustavat n:ot 384 ja 447. Terä on niissä muodosteltu siten, että lastun ulko pintaa on ~~taas~~ ^{tasoteltu} keuhkan kaarevaksi. "Pystyynnostettu" esineessä on silloin selvä ja tehokas kaarimentteri. Epävarmoja mikroliittejä on useitakin -oman pitkulaisen tyyppinsä muodosta -vat n:ot 180, ²⁴⁶ 486, 384 ja 448. Selvät veturit ovat myös mikroliitissä 227. Kvartsinukleuksia on 4 kpl: 123, 144, 171 ja 189 (nimeltä nimittäin saattoi myös olla ns. Kochs. chaper, ~~mutt~~ ^{mutt} muistuttavat ns. praelidia kusta). Lisäksi on ehi kairaus -^{kalneista} ~~ta~~ ^{yhteensä} n. 10 enemmän tai vähemmän epävarmaa tyyppistä kvartsi -esineitä. Ne on tässä yhteydessä sivuntetta -va.

Kairausista saatujen ~~kuu~~ ^{polttettujen} luvunlas -ten ja -murusten jona on ^{paitsi} ~~eräitä~~ ^{anatomis -}esti mahdollisesti määriteltäviä kappaleita (n:oisissa 131, 178, 212, 461, 293, 343, 454, ja 471) myös johunen mielenkiintoinen luvun -neen katkelma. Rundusta 63 ja 64 saatiin kaksi luvunneen katkelmaa (234 ja 248) jotka epäilemättä ^{osia palaneesta} ovat ~~harppunriste~~ ^{katkelmia}. N:ossa 234 rino hionta näkyy erinomaisen selvästi. N:o 456 on yläpäätä pienestä yksin -kertaista naskalasta.

Hionnia ei paikalta ole juuri ollenkaan n:o 187 on katkelma kai katkelma tavallisesta ~~h~~ ^h hietakivisestä laakakivimestä. N:ot 255 ja 342 ovat taas saamaisia hioimia. Tämän -tapaisia hioimia, joita on mm. Gammel -bystäkin, on kai käytetty luvunnein -tä valmistettaessa. Mitään todisteita siitä että näin vanhoilla asuinpii -koilla olisi jo saattanut hioa (ehkä kuio -

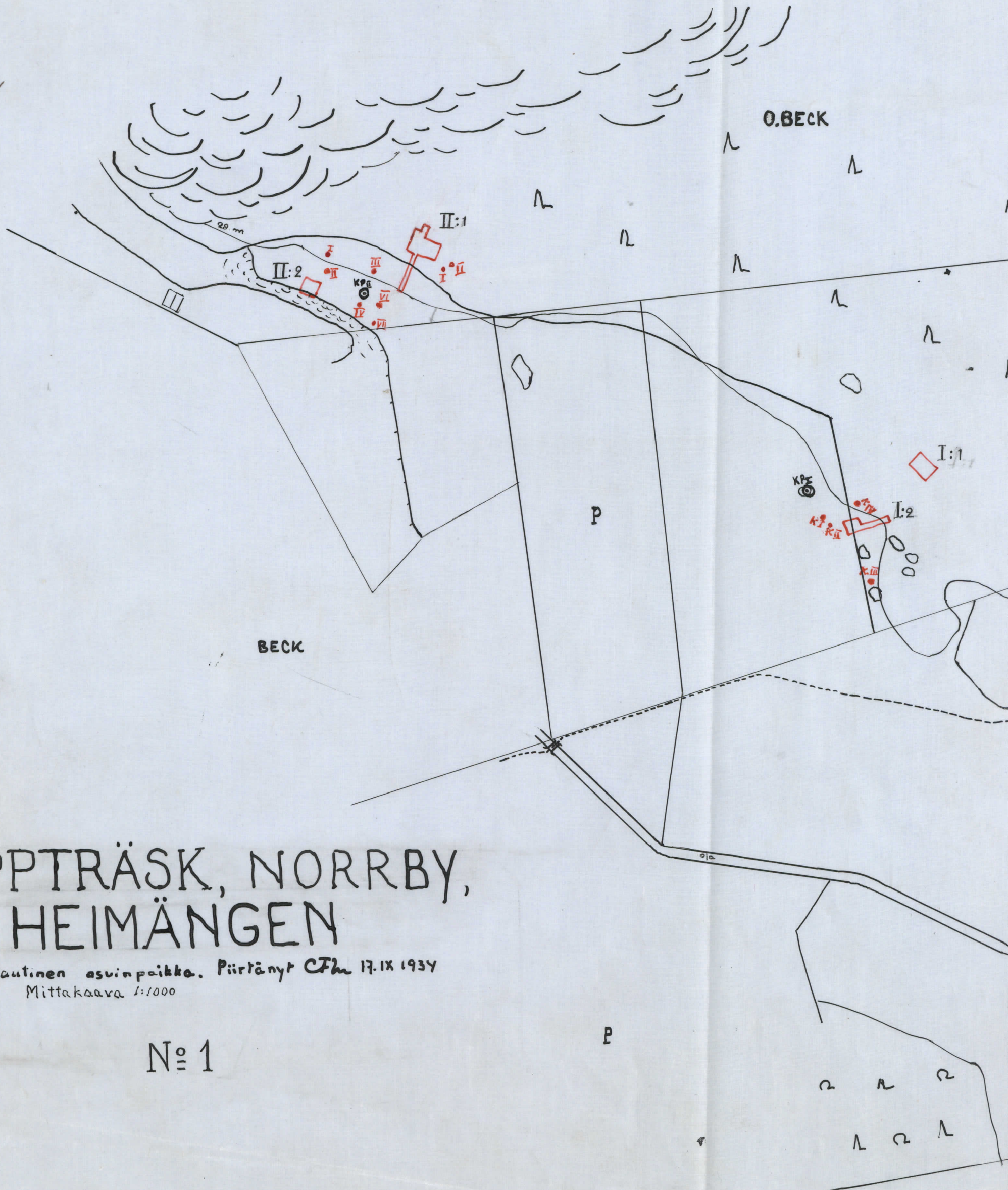
tenkin heikänkärkien ja koristeri-
den valmistettuna pehmeitä linsketta,
ei todistettavasti ole. Pienillä käsi-
hiovin n:o 422a. Aivan kuin viimeksi
mainittu hiön suurennatusse koossa n:o
993E; 3, joka löytyi jo ennen kaivauksia
lyhyt kohta on ilmeisesti ollut aivan lä-
hellä ^{kaivauks} ~~alue II: 1:n kaivauks~~ ^{ta} ~~aluetta~~. Molemmat
hiöimet ovat vieläpä aivan samaa tum-
ma läiskäistä kiltettä.

Petäksen pekon yläpuolesta Bäckin
alueen vierestä kaivauksen aikana
tastan kynnyksestä kerätyt löydöt
9944 eivät ole erikoisemmin mielen-
kiintoiset. Arokas esine on kuitenkin
n:o 9944j. Se on komentaltan terä-
kulmasta muovailtu ^{pora} ~~ja~~ kanta on
basoiteltu aivan kuin sarvituppeen
kiinnittämistä varten. Epävarma
kirje tai "handspitze" on n:o 9944k. Esine
on tehty hiotan kirveen tai taltan kan-
tapyndestä.

Kvartsi-iskkien saatiin alueesta II.1 yh-
teensä n. 1600 kpl. Keskjasta tuli n. 700 kpl.
ja alue II: 1:stä n. 550 kpl.

Loppu ~~osa~~ ^{tutkimus} ~~osa~~ Heimäingenin lään-
tisen osan tutkijamuseo ^{ovat} ~~ovat~~ siis
osoittaneet, että paikalla on ollut ver-
rattain laaja ^{ja enemmän tai vähemmän} ~~asuinpaikka~~
yhtenäinen asuinpaikka. Asuinpai-
kan yläosa voi olla esikeraamisista
ala osan oheissa selvästi Agraapään
tyyli I.1:n aikaisista; vaikka keramiik-
kaa on aivan häviävän vähän, niin
paikan korkeus ^(n. 25,5 m) ~~jo edo~~ ^{lanta käyvä}
edellyttää jo tonta aikana. Mitään to-

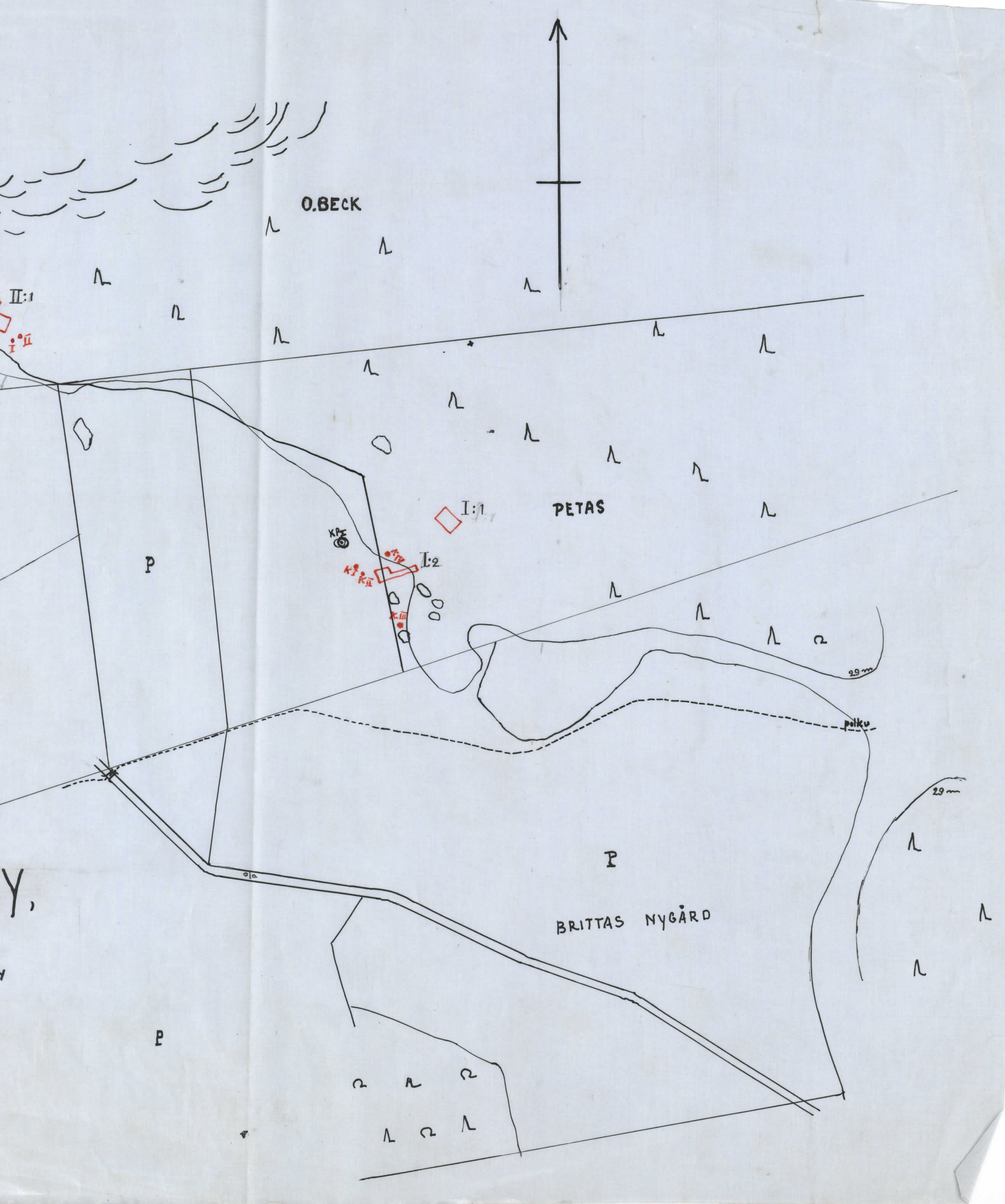
disteita siitä, että läntisessä osassa olisi
ollut ryörikeräämistä-asutusta ei siis
ole.

LAPPTRÄSK, NORRBY, HEIMÄNGEN

Kivikautinen asuinpaikka. Piirtänyt CFh 17.IX.1934
Mittakaava 1:1000

No 1

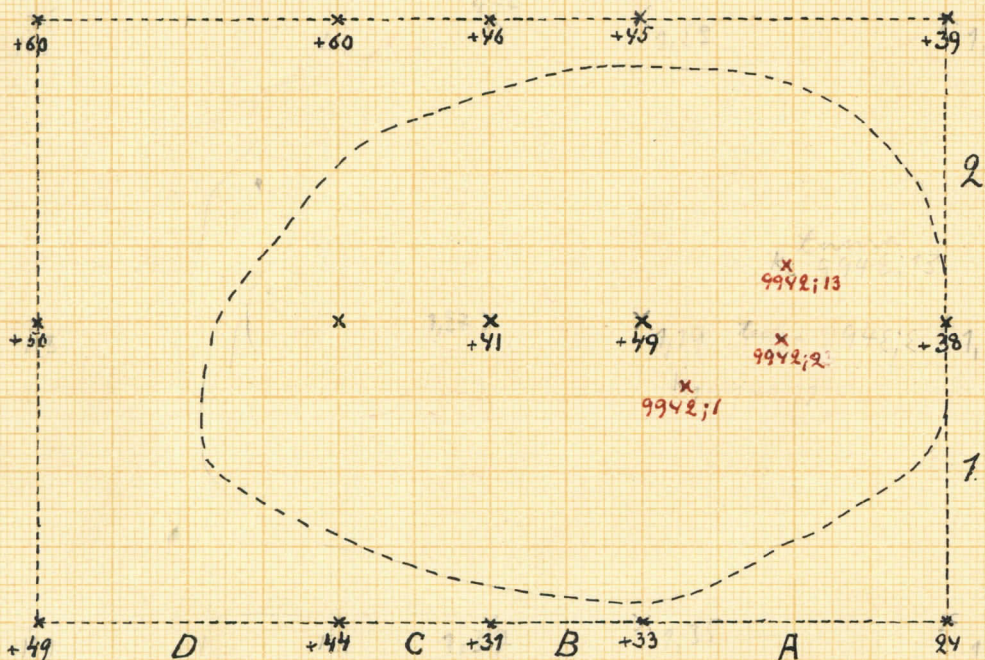
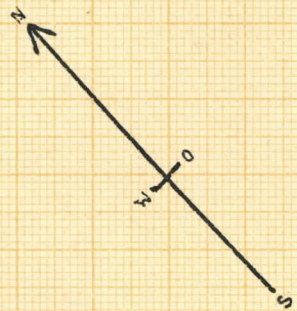
LAIPPIRÄISKI, MOIRIRIBY, IHEIMÄNYGÄNY
 Kivikautinen asuinpaikka

Kaivausalue I. + (L. Petas).

mittakaava 1:50, pinnitushuorit sm:issä KP_T:stä (29,50)

syyskuu 1934 *Am*

N ≡ II

9942;1 = kivies, k = n. +25
 9942;2 = keltmä k = n + 15
 9942;13 = tuuras k = n + 25

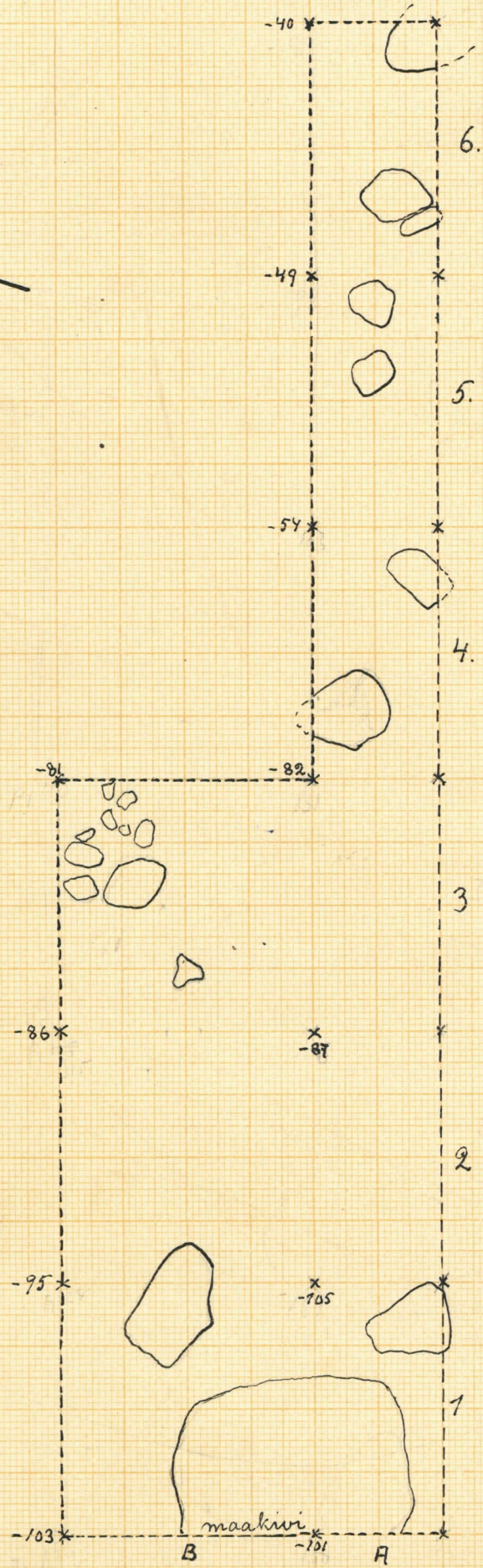
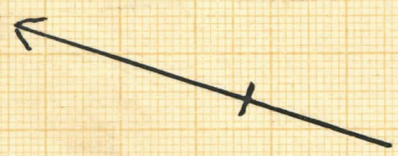
LAPPTRÄSK, NORRBY, HEIMÄNGEN,

kiivikautinen asuinpaikka. KAIVAUSALUE I₂ (L. Petas).

mittakaava 1:50. Punnitusluovut sm:issä KP_I stä. Syyskuussa 1934

(29,50)

N:o III

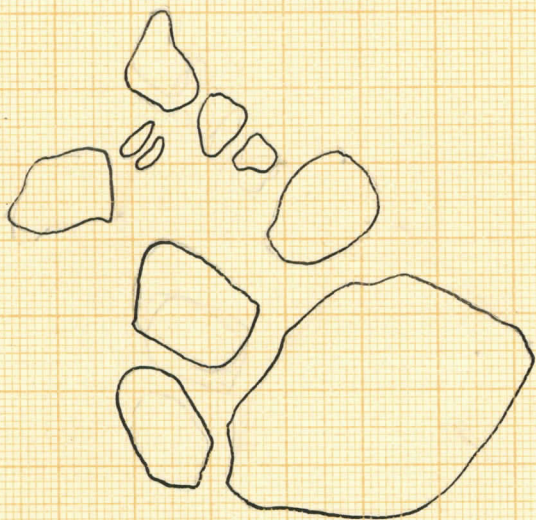
1
18 m²
6

24 m²

maakivi

B

2

LAPPTRÄSK, NORRBY, HEIMÄNGEN

Kivikautinen asuinpaikka. Erikoispiirros
Kaivausalueen T_2 (L. Petas) mudusta
B3. Kiviryhmä mahdollisesti tulensi-
ja. Mulla kaava 1:10. Syyskuun 1954

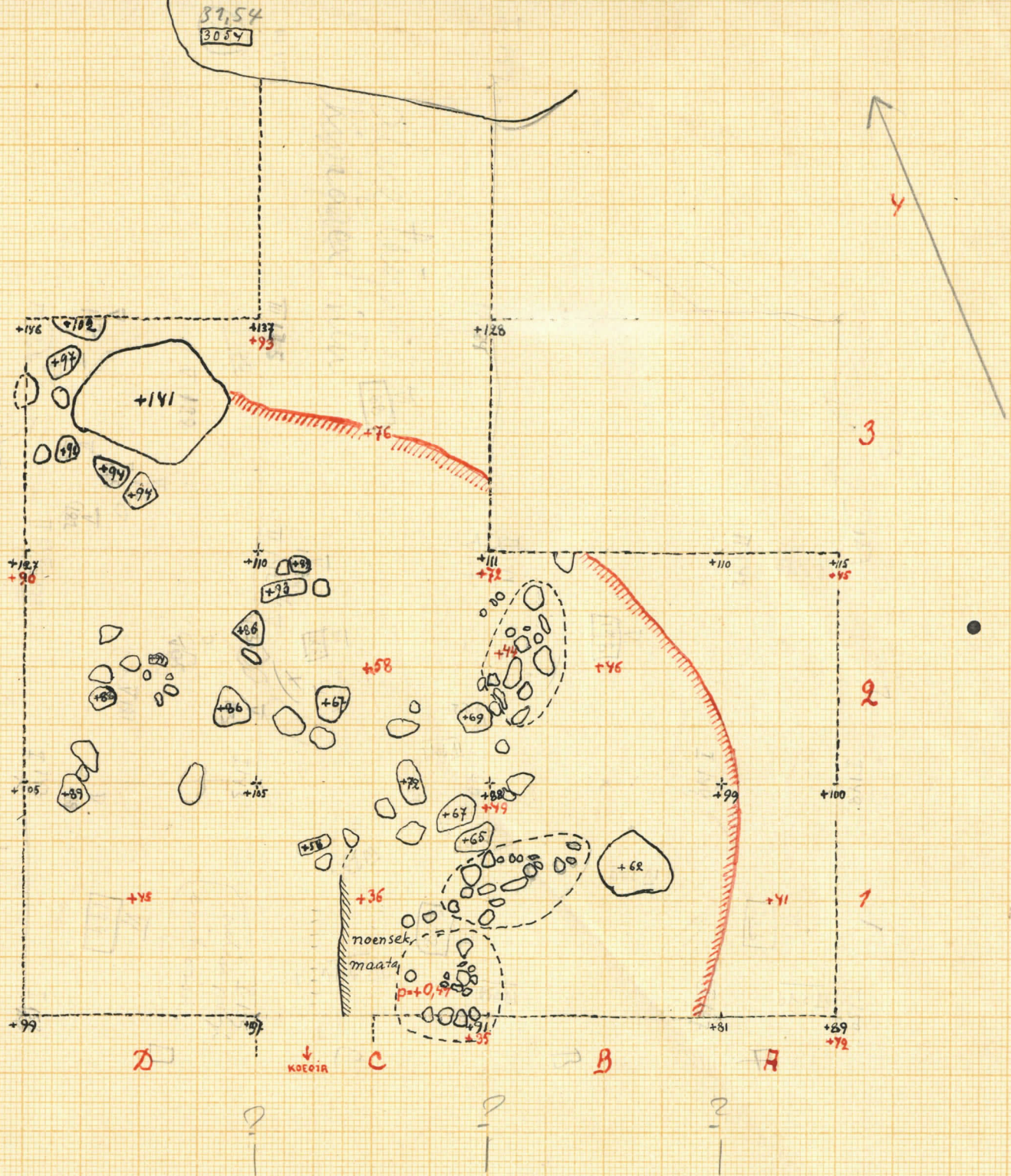
N:o IV

Lapträsk, norrby, Heimän-
gen. Kavausalue II-1 (O Beck)

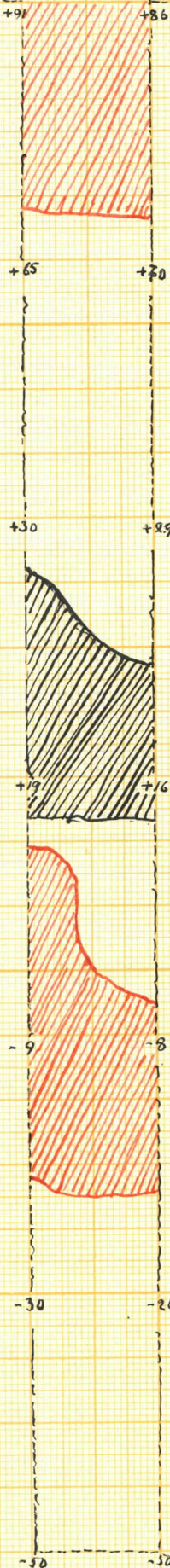
Mittak. 1:50. C:n syyskuu 1934
punnitus luvut KP II (29, 23 m yli mp.)

N:o V

onko kirjoi A vai
muuta kavaus-
alueita

Kaivauksen II 2.

Lappträsk Norrby
Veimängen
Koeoja II 2 (OB)

1:50 CH myyminen 1934

pinnettusluvat KP II sta (29.23 m)

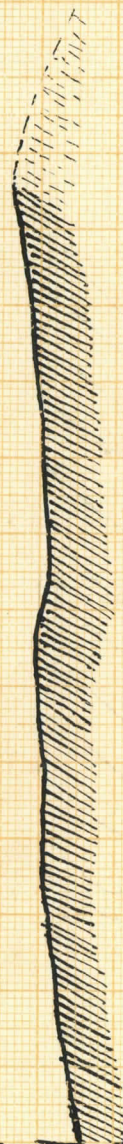
N:o VI

LAPPTRÄSK, NORRBY, HEIMÄNGEN. Kainausalue II 1 (O. Beck). Rundusta C 1. Mittak 1:10

suunnitusluvat om. H. K. P. -sta
(29, 23) ryyskemi 1934

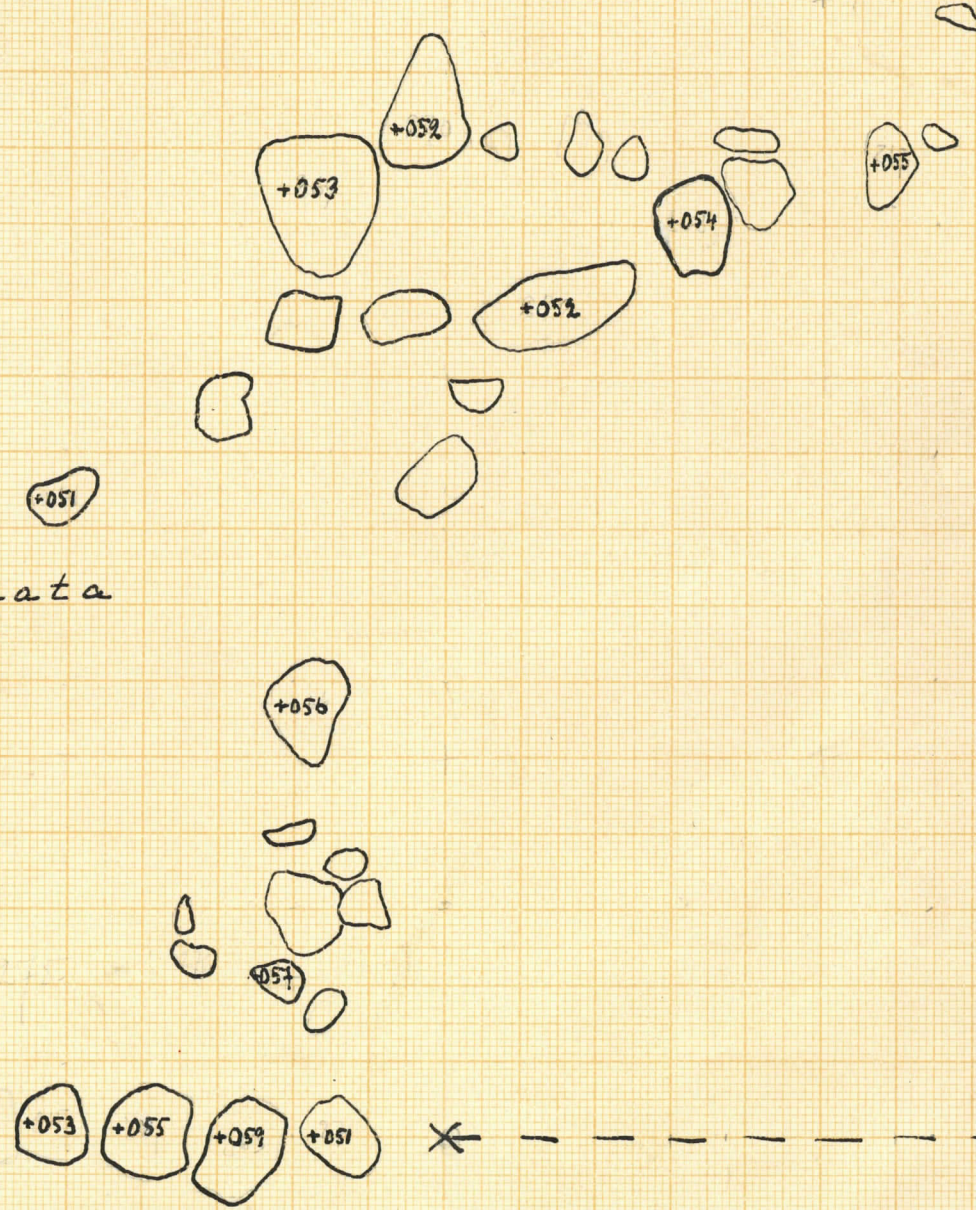
N:o VII

1

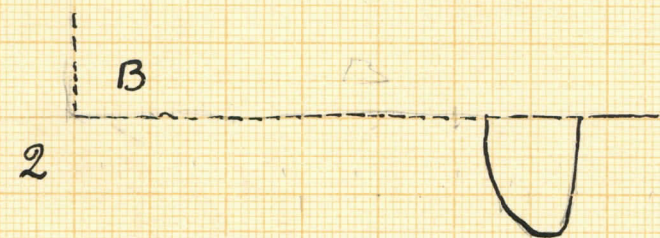

noensekaista maata

$p = +0,77$

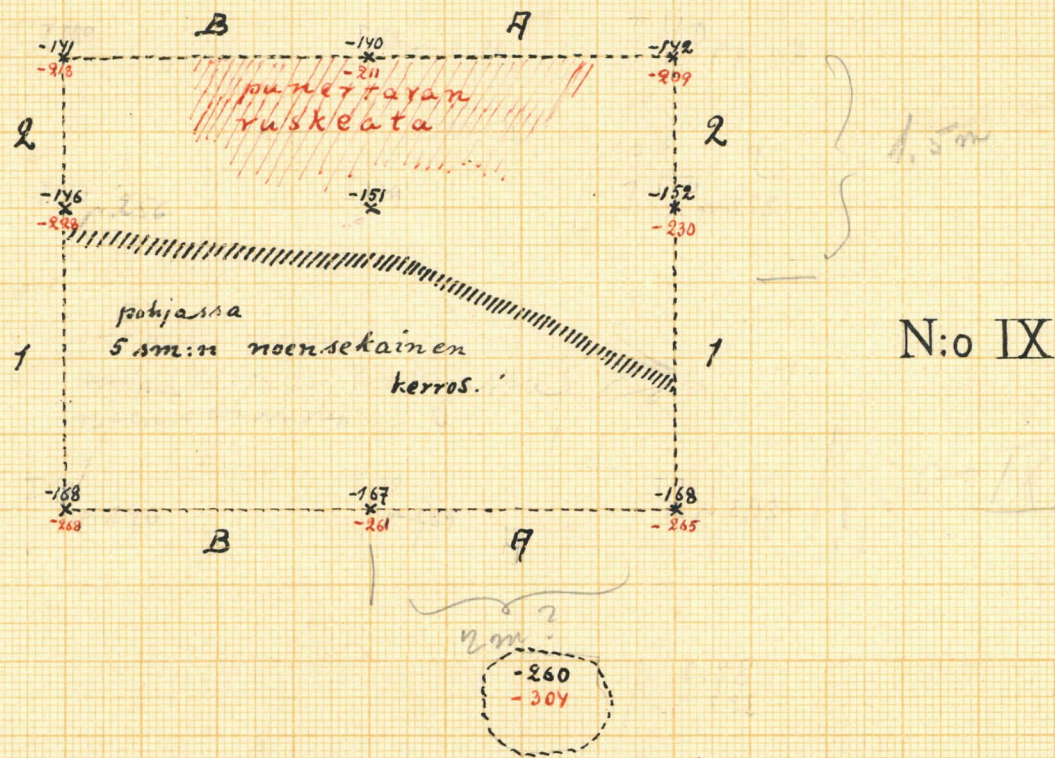

C

Lappträsk norrby Leimängen
 Kivansalue II 2 (OB) Sp.k. muidusta
 B2 punnitusluvut kp II sta (29, 23)

N:o VIII

LAPPTRÄSK, NORRBY, HEIMÅNGEN

kivikautinen asuinpaikka. Kaivausalue II 2 (O. Beck)
 punnitussarvot mustalla maanpinnan korkeus sm:issä KP_{II}-stä, pu-
 nasella kulltiminikerroksen pohjan korkeus. Mittak. 1:50. syyskuu 1937.

käntinen osa.
↓ (II, 1-2)

kaakkinen osa.
↓ (I, 1-2)

N:o 1-2

Lappträsk, Norby, Heimängens kivikautinen
asuinpaikkaryhmä. J. Leppäaho 1934. (lou-
ker. 9651-52. (naasta päin valokuvattuna)

N:o 3

ker. 9655.

J. L. 1934.

Lappträsk, Norby Heim-
ängen. Kiv. alueet I, 1-2
etelä-lounasta päin valo-
kuvattuna.

N:o 4

ker. 9653

J. L. 1934,

Lappträsk, Norby Heim-
ängen. Peltomulta terrassi
(kiv. alue II, 2) lounasta
päin valokuvattuna.

N:o 5

lev. 9661
j. l. 1934

Lappträsk, Norby,
Heimängen. Kair.
alue I.1 tutkimus-
ten jälkeen.

N:o 6

lev. 9660

Lappträsk, Norby,
Heimängen. Kair.
alue I.2 tutkimus-
ten jälkeen, kin-
nestä päin valo-
kuvattuna.

j. l. 1934.

N:o 7

lev. 9666.

Lappträsk, Norby,
Heimängen. "Liesi-
kiveys" kair. alue
I. 3:n muodosta
B. 3.

j. l. 1934

N:o 8

lev. 9656
 Lappträsk, Norrby
 Heimängen. Kair.
 alue II. 1. pohj. kilt-
 lisesä valokuvatt-
 tuna.

J. L. 1934.

N:o 9

lev. 9657.
 Lappträsk Norrby,
 Heimängen. Kair.
 alue II. 1:n pohjois-
 ja länt. kulmans.
 → kohta, jonka alla
 ↑ lampaan lauru-
 oli.

J. L. 1934

N:o 10

lev. 9658.
 Lappträsk, Norrby,
 Heimängen. Kair.
 alue II. 1 etelä kul-
 mansesta pään
 valokuvattuna.
 Keskeellä näkyy
 mahdollisesti muu-
 raista rantakivik-
 koa. Kuva valais-
 tussuhteiden pilaama.

J. L. 1934

N:o 11

lev. 9659.

Lappträsk, Norrby,
Heimängen. Kair.
alue II.1:n runtu-
jen B-C 1-E "leikka-
us kohdassa" olevaa
kivikkoa. Kuva
otettu suunnilleen
koilliseen päin.

N:o 12

lev. 9663.

Lappträsk, Norrby,
Heimängen. Liesi-
kiveksen jäännös
kair., alue II.1:n
rundossa C 1.
Valok. suunta
miltä ei suoraan
pohjoiseen.
y. L. 1934.

N:o 13

lev. 9664

Lappträsk, Norrby,
Heimängen. Liesi-
kiveys kair., alue
II.1:n rundossa
B 2. Eteläkaakon puo-
lta valokuvattu.

y. L. 1934.

N:o 14

lev. 9665.

Lappträsk, Norrby,
Heimängen. Kairv. alue
II.1:n runduissa B-C7
oleva ties ilmeisyys (jatkava
kuvaan n:o 12). Kuva va-
lokuuaton suoraa poh-
joiseen näin.

J. L. 1934.

N:o 15

lev. 966E

Lappträsk, Norrby
Heimängen. Kairv.
alue II.2. Tutkimus-
ten jälkeen. Kairv.
alueen kulmankesä-
seisova henkilö on
yliopp. C.F. Meinander.
Peltomultaterassin
paksuus selviää hy-
vin kuvasta.

J. L. 1934.

N:o 16.

H. Eriksson
↓ John Pirén ↓ C.F. Meinander

lev. 9668.

Lappträsk, Norrby
Heimängen. Tutki-
musten aloittaminen
Kairv. alue II.1:ssä.
Kuva havainto-
esimerkki siitä
miten kivikentistä
tutkimusta esi sae
suorittaa.

J. L. 1934.